

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta

Hallituksen esitys eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun hallituksen esityksen (HE 87/2020 vp) täydentämisestä

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta (HE 87/2020 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Hallituksen esitys eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun hallituksen esityksen (HE 87/2020 vp) täydentämisestä (HE 114/2020 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- perustuslakivaliokunta PeVL 25/2020 vp
- hallintovaliokunta HaVL 17/2020 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- hallitussihteeri Meri Pensamo, työ- ja elinkeinoministeriö
- hallitusneuvos Timo Meling, työ- ja elinkeinoministeriö
- hallitussihteeri Eeva Vartio, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Tanja Ståhlberg, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Antto Korhonen, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Simo Mentula, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Heini Färkkilä, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Ville Heinonen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- neuvotteleva virkamies Susanna Rahkonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- vs. johtaja Riikka Joutsensaari, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- yksikön päällikkö Ulla Mauranen, Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- johtava asiantuntija Olli Päärnä, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

- ylitarkastaja Ari Sormunen, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- johtava kehittämisasiantuntija Kirsti Ukkonen, KEHA-keskus
- kehittämisasiantuntija Leena Lietzén, KEHA-keskus
- juristi Antti Ristimäki, Kansaneläkelaitos
- erikoistutkija Peppi Saikku, Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL)
- johtaja Eija Mannisenmäki, Hämeen TE-toimisto
- johtaja Maire Mäki, Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto
- johtaja Tiina Korhonen, Uudenmaan TE-toimisto
- palvelujohtaja Ullakaisa Nieminen, Varsinais-Suomen TE-toimisto
- projektipäällikkö Pasi Savonmäki, Kohtaamo-hanke
- työllisyyspalvelujen päällikkö Hilla-Maaria Sipilä, Espoon kaupunki
- maahanmuutto- ja työllisyysasioiden päällikkö Ilkka Haahtela, Helsingin kaupunki
- työllisyyspalvelupäällikkö Tiina Leppäniemi, Sastamalan kaupunki
- hankejohtaja Ilkka Rintala, Seinäjoen kaupunki
- työllisyyskoordinaattori Eeva-Liisa Karén, Sodankylän kunta
- työllisyysjohtaja Regina Saari, Tampereen kaupunki
- hankepäällikkö Eija Väätäinen, Vantaan kaupunki
- kehittämisspäällikkö Erja Lindberg, Suomen Kuntaliitto
- Kuntayhtymäjohtaja-rehtori Jarmo Paloniemi, Koulutuskuntayhtymä OSAO
- johtaja Saija Niemelä-Pentti, Rovaniemen koulutuskuntayhtymä
- toimitusjohtaja Jaana Pakarinen, Vates-säätiö
- toiminnanjohtaja Petri Lempinen, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- asiantuntija Saku Lehtinen, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry
- toimitusjohtaja Merru Tuliara, Henkilöstöpalveluyritysten Liitto ry
- asiantuntija Reetta Pietikäinen, Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
- elinkeinopoliittinen asiantuntija Jussi-Pekka Rode, Sivistystyönantajat ry
- erityisasiantuntija Päivi Kiiskinen, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- toimitusjohtaja Kristiina Paavola, Suomen Kasvupalveluiden tuottajat ry
- puheenjohtaja Eija Tuutti, Työ- ja elinkeinohallinnon henkilöstöliitto THHL ry
- pääluottamusmies Kari Reponen, Työ- ja elinkeinohallinnon henkilöstöliitto THHL ry
- toiminnanjohtaja Aki Villman, Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry
- varapuheenjohtaja Jaana Nuottanen, Vapaa Sivistystyö ry
- asiantuntija Robert Arnkil
- erikoistutkija Simo Aho
- työelämäprofessori Olli Kangas
- tutkija Mikko Kesä
- OTT, yliopistonlehtori Anu Mutanen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
- Maahanmuuttovirasto
- Kuhmon kaupunki
- Porvoon kaupunki
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- STTK ry
- Akava ry

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Palvelualojen työnantajat PALTA ry
- Työttömien Keskusjärjestö ry
- professori Olli Mäenpää

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Lohjan kaupunki

HALLITUKSEN ESITYKSET

Hallituksen esitys HE 87/2020 vp

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta. Esityksen mukaan eräitä valtion työ- ja elinkeinotoimistojen tehtäviä siirrettäisiin kokeilun ajaksi kuntien tehtäväksi laissa tarkemmin määriteltyjen ja osittain vaikeasti työllistyvien asiakasryhmien osalta. Kokeilu liittyy hallitusohjelman tavoitteisiin työllisyysasteen nostamiseksi 75 prosenttiin ja kuntien roolin vahvistamiseksi työllisyyspalvelujen järjestäjänä. Vallitsevien koronapandemian aiheuttamien poikkeusolojen vuoksi tavoite ei ole lähitulevaisuudessa realistinen, mutta kuntien roolin odotetaan nykytilanteessakin vaikuttavan myönteisellä tavalla työllisyyteen.

Ensi vaiheessa yhteensä kahdellekymmenelle kokeilualueelle siirrettäisiin kokeilun ajaksi työllisyyttä edistävien henkilöasiakkaan palvelujen neuvonta-, ohjaus- ja palvelutehtävät, eräiden harkinnanvaraisten etuuksien myöntämistä koskevat tehtävät sekä eräiden työvoimapolitiittisten lausuntojen antaminen Kansaneläkelaitokselle ja työttömyyskassoille. Kokeilun kohderyhmään kuuluisivat työttömät työnhakijat, työllistettynä olevat ja työllistymistä edistävissä palveluissa olevat, joilla ei ole oikeutta ansiopäivärahaan sekä kaikki alle 30-vuotiaat ja kaikki maahanmuuttajat sekä vieraskieliset. Lisäksi kokeilualueilla olisi tämän lain nojalla mahdollisuus ottaa vastaan työnantajien ilmoituksia avoimista työpaikoista ja esitellä työnantajille sopivia työnhakijoita kokeilualueelta.

Nimettyjen kuntien ja usean kunnan muodostamien kuntaryhmien muodostamien kokeilualueiden valikoimiseksi järjestettiin syksyllä 2019 kaikille kunnille avoin haku kokeilualueeksi. Esitys perustuu hakuprosessissa valittuihin kuntiin. Esitetyllä lailla annettaisiin toimivalta ja luotaisiin oikeudelliset puitteet tehtävien ja asiakkaiden siirtämiseksi kokeilualueille, jotka itse ovat ha- keutuneet tehtävään vapaaehtoisesti. Kokeilua laajennettaisiin myöhemmin järjestämällä kunnille uusi haku kokeiluun.

Kokeilun tavoitteena on saada tietoa siitä, parantaako kuntapohjainen palvelujen järjestäminen työllisyyden edistämisen vaikuttavuutta ja työllisyysastetta. Tavoitteiden toteutumista seurattaisiin tiiviisti kokeilun aikana alueilla ja valtakunnallisesti. Kokeilun vaikutuksia arvioitaisiin kokeilun jälkeen valtioneuvoston tutkimus- ja selvityshankkeena.

Kokeilualueilla olisi kaikki kuntalain mukaiset keinot yhteistyönsä järjestämiseksi. Työllisyyden edistämisen kuntapohjaisen järjestämisen vaikuttavuuden odotetaan syntyvän pitkälti niistä

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

eduista, joita kunnilla on monitoimialaisina ja asiakkaansa hyvin tuntevina toimijoina. Kokeilualueilla on mahdollisuus luoda valtiolta siirtyvistä palveluista, kuntien yleisen toimialan työllisyys- ja yrityspalveluista ja muista palveluista tehokkaita työllisyyden edistämisen palvelukokonaisuuksia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2020 neljänteen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2021. Kokeilu kestäisi 1.1.2021—30.6.2023.

Hallituksen esitys HE 114/2020 vp

Esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi hallituksen esitystä eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta (HE 87/2020 vp).

Kokeilualueisiin lisättäisiin kuusi uutta kokeilualuetta. Lisäksi neljään alkuperäisessä esityksessä vahvistettuun kokeilualueeseen lisättäisiin kunta tai kuntia. Lisäesitykset perustuvat täydentävässä haussa 12.5.—26.6.2020 tulleiden hakemusten joukosta valittuihin kokeilualueisiin ja kuntiin.

Lisäksi tehtäviä koskevia säännöksiä täsmennettäisiin siten, että ehdotetussa laissa tarkoitetuista tehtävistä vastaisi kokeilualueen kunta. Kunta voisi alkuperäisen lakiesityksen mukaisesti sopia järjestämisvastuun siirrosta toiselle samaan kokeilualueeseen kuuluvalla kunnalla kuntalain mukaisesti ja kokeilualueen kunnat voisivat sopia kuntalaissa tarkoitetuista yhteistoiminnan muodoista tehtävien hoitamiseksi. Kokeilualueen kuntien yhteistyö olisi kokeilun lähtökohta, mutta vastuu siirtyvistä tehtävistä olisi viime kädessä kullakin kokeilualueen kunnalla.

Lakiin lisättäisiin säännös työnhakijan haastattelujen järjestämisestä ja palvelutarpeen arvioimisesta. Lisäksi tehtäviä koskevaa sääntelyä täydennettäisiin siten, että siltä osin kuin tehtävät siirtyvät kokeilualueen kunnalle, sen velvollisuudet vastaisivat työ- ja elinkeinotoimiston velvollisuuksia. Lisäksi alkuperäiseen lakiehdotukseen tehtäisiin eräitä lakiteknisiiä korjauksia.

Laki on tarkoitettu pääosin tulemaan voimaan 1.1.2021. Uusien kokeilualueiden osalta laki tulisi kuitenkin voimaan 1.3.2021.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Eduskunnalle 4.6.2020 annetussa hallituksen esityksessä (HE 87/2020 vp, jäljempänä ”alkuperäinen esitys”) ehdotetaan säädettäväksi laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta. Lakiehdotus liittyy hallitusohjelman 75 %:n työllisyystavoitteeseen ja kuntien vastuun vahvistamiseen työllisyyspalveluissa. Alkuperäistä esitystä täydennettiin 27.8.2020 eduskunnalle annetulla esityksellä (HE 114/2020 vp, jäljempänä ”täydentävä esitys”). Täydentävällä esityksellä kokeiluun

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

lisätään kuusi uutta kokeilualuetta. Lisäksi alkuperäisen esityksen säännöksiä täsmennetään ja korjataan.

Esityksessä ehdotettavalla kokeilulla siirretään eräitä valtion työ- ja elinkeinotoimistojen tehtäviä määräajaksi kokeiluun valittujen kuntien tehtäväksi. Tarkoituksena on selvittää laissa tarkemmin määriteltyjen ja osittain vaikeasti työllistyvien asiakasryhmien osalta kuntien roolin vahvistamisen vaikutuksia avoimille työmarkkinoille työllistymiseen ja työllistymispolkujen pituuteen. Keskeistä kokeilussa on, että kunnat sovittavat yhteen eri toimialoilla tuottamia palveluita ja julkisia työvoimapalveluita asiakkaan palveluihin pääsemisen sujuvoittamiseksi. Viime kädessä kokeilun tavoitteena on työllisyysasteen nostaminen, erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistäminen sekä työttömyyden julkiselle taloudelle aiheuttamien kokonaiskustannusten hillitseminen. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kannattaa työllisyyden kuntakokeilua ja ehdottaa esityksessä ehdotetun lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin. Lisäksi valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi kaksi uutta lakiehdotusta.

Voimaantulo. Esityksessä ehdotetaan, että laki työllisyyden kuntakokeilusta tulisi voimaan täydentävässä esityksessä tarkoitettujen uusien kokeilualueiden osalta 1.3.2021 ja muilta osin 1.1.2021. Valiokunnan saaman työ- ja elinkeinoministeriön kirjeen mukaan lakiehdotuksen eduskuntakäsittelyn viime vaiheessa on käynyt ilmi, että kokeilukuntiin ei vuoden alkuun mennessä todennäköisesti saada siirrettyä työ- ja elinkeinotoimistoista henkilöstöä siten, että kokeilun alueen kuntien asiakkaiden palvelut ja etuuskäsittely voitaisiin turvata kokeilun alusta lähtien. Lisäksi on käynyt ilmi, että työ- ja elinkeinotoimistojen asiakastietojärjestelmä URA:a ei saada vuoden alusta käyttöön kunnissa, mikä saattaa aiheuttaa puutteellisia tai vääriä työttömyysetuuksia koskevia ratkaisuja. Valiokunta ei pidä tätä hyväksyttävänä ja ehdottaa, että laki työllisyyden kuntakokeilusta tulee voimaan vasta 1.3.2021. Tällöin kokeilu alkaisi kaikissa kokeilun alueen kunnissa samanaikaisesti.

Kokeilun alueen kunnille syntyy kokeilun aloittamisen siirtämisestä huolimatta muun muassa toimitilojen vuokra- ja henkilöstön palkkauskustannuksia jo suunnitellusta aloitushetkestä 1.1.2021 lähtien. Valiokunta pitää tarpeellisena, että kunnille korvataan pääosin kokeilusta aiheutuvat kustannukset tammi- ja helmikuun ajalta. Valiokunta korostaa, että aloittamisen lykkäämisestä koituva lisäaika on tärkeää käyttää uusiin tehtäviin siirtyvien virkailijoiden osaamisen vahvistamiseen.

Palvelujen saatavuus. Valiokunta huomauttaa, että kuntakokeiluun liittyy mittavia henkilöstö- ja toimivaltuusmuutoksia, jotka vaikuttavat siihen, miten ja millaista palvelua niin kuntakokeiluun osallistuvat kuin sen ulkopuolella olevat asiakkaat tulevat saamaan. Valiokunta tähdentää asiakkaan näkökulmaa ja toteaa, että vaikka kokeilussa jonkinasteinen ero palvelutarjonnassa on hyväksyttävää, on tärkeää varmistaa kaikkien kokeilun kohderyhmään kuuluvien ja työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaiden riittävä palvelu.

Kuntakokeilun yhtenä tavoitteena on edistää vaikeassa työmarkkinatilanteessa olevien työllisyyttä. Valiokunta pitää tätä tärkeänä. Valiokunta muistuttaa kuitenkin, että kokeilun alueen kuntien asiakkaiksi siirtyy myös asiakkaita, joiden työllistymisessä ei katsota olevan erityisiä vaikeuksia. Heidän kohdallaan työvoimapalveluiden sovittaminen yhteen osaamisen kehittämispalveluiden

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

ja kunnan tarjoamien yrityspalveluiden kanssa saattaa olla keskeisemmässä asemassa kuin yhteensovittaminen sosiaali- ja terveystalouteen.

Valiokunta muistuttaa, että kokeilualueilla työ- ja elinkeinotoimistojen asiakkaiksi jää myös henkilöitä, jotka tarvitsevat kuntien ja Kelan tarjoamia ja työvoimapalveluiden kanssa yhteensovitettavia monialaisia palveluita. Asiakkaiden moninaisuus ja erilaiset palvelutarpeet kokeilussa ja kokeilualan työ- ja elinkeinotoimistoissa tulee ottaa huomioon tarkoituksenmukaisten palveluiden saatavuuden turvaamiseksi. Valiokunta tähdentää toimijoiden kiinteää yhteistyötä kokeilun aikana.

Valiokunta huomauttaa, että ikääntyneissä työttömissä työnhakijoissa on joidenkin arvioiden mukaan jopa suurin työllisyyspotentiaali. Asiakasryhmärajausten vuoksi ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavat ikääntyneet jäävät kuntakokeilujen ulkopuolelle. Valiokunta tähdentää, että työllisyyden kannalta myös ikääntyneille ansiosidonnaista työttömyysturvaa saaville työnhakijoille on tärkeää tarjota tehostettuja ja tarkoituksenmukaisia työllisyyspalveluita heti työttömyyden alkaessa.

Alle 30-vuotiaat työttömät työnhakijat kuuluvat kokeilun kohderyhmään siitä riippumatta, katsoaanko heidän kuuluvan vaikeassa työvoimatilanteessa oleviksi vai ei. Kunnissa toimivat Ohjaamot tarjoavat matalan kynnyksen ohjauspalvelua alle 30-vuotiaille. Ohjaamo kokoaa yhteen nuorten tarvitseman monialaisen palvelun, ja tarkoituksena on antaa nuorille tietoa, neuvontaa ja ohjausta työhön, koulutukseen ja muihin arkeen tai elämänhallintaan liittyvissä asioissa. Valiokunta pitää tärkeänä, että Ohjaamot huomioidaan kokeilualueilla osana nuorten palvelurakennetta ja että työllisyyspalveluita on nuorille tarjolla Ohjaamoista.

Resursointi. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää välttämättömänä, että kokeilun toimeenpanon asianmukaisesta resursoinnista huolehditaan. Resursoinnin riittävyttä on tarpeen arvioida määräajoin, jotta työnhakijoiden lakisäätöisen palvelun toteutuminen ei vaarannu. Esimerkiksi koronapandemia on lisännyt sekä kokeilujen että työ- ja elinkeinotoimistojen asiakasryhmiin kuuluvien henkilöiden määrää merkittävästi. Mahdolliset lisäpanostukset työllisyystöihin tulee jakaa tasapuolisesti kokeilukuntien ja työ- ja elinkeinotoimistojen kesken ja huomioiden tapahtuvat muutokset. Valiokunta pitää tärkeänä, että kokeilualan kuntien ja työ- ja elinkeinotoimistojen yhteistyö sujuu joustavasti siten, että henkilöstö- ja muita resursseja voidaan hyödyntää tehokkaasti.

Kunnille siirtyvien palveluiden järjestämisen ja tuottamisen valvonta on esityksen mukaan Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston tehtävänä. Saadun selvityksen mukaan laillisuusvalvonnan toteuttaminen edellyttää kahden henkilötyövuoden lisäresurssia aluehallintovirastolle. Valiokunta pitää välttämättömänä, että Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston tarvitsemista lisäresursseista huolehditaan.

Kuntouttava työtoiminta. Kuntouttava työtoiminta on paitsi työllistymistä edistävä palvelu myös sosiaalihuollon palvelu, jota koskee sosiaalihuollon lainsäädännön mukainen asiakkaan oikeus laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon. Kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu henkilöille, jotka eivät kykene osallistumaan julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin tai työhön, ja toiminnalla on aina kuntoutuksellinen tai muu kuntouttavan työtoiminnan tavoitteisiin liittyvä tarkoitus, johon

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

on oltava myös tukea ja ohjausta tarjolla. Kuntouttavasta työtoiminnasta sovitaan aktivointisuunnitelmassa, ja palvelu on kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) 8 §:n 3 momentin perusteella viimesijainen palvelu.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kuntien nykymuotoinen työmarkkinatuen rahoitusvastuu muodostaa riskin sille, että kokeilukunnissa asiakkaita ohjataan aiempaa enemmän kuntouttavaan työtoimintaan, vaikka se ei asiakkaan palvelutarve huomioiden olisi perusteltua. Valiokunta pitää tärkeänä, että kuntakokeilun aikana seurataan tarkasti kuntouttavan työtoiminnan käyttämistä kunnissa.

Tiedottaminen ja ohjaus. Kokeilun valmistelu-aika on ollut jokseenkin lyhyt samoin kuin kokeilu-aikakin on. Kokeilun aikana osa työ- ja elinkeinotoimistojen asiakkaista siirtyy kuntien palveluihin ja osa jää työ- ja elinkeinotoimistojen asiakkaiksi. Osa työ- ja elinkeinotoimistojen palveluista siirtyy kunnan hoidettavaksi ja osa jää työ- ja elinkeinotoimistojen vastuulle. Kaikki kunnat eivät ole mukana kokeilussa. Kokeilu muodostaa monitahoisen ja vaikeasti hallittavan työllisyyden hoidon kokonaisuuden, mikä saattaa aiheuttaa asiakkaiden joukossa epäselvyyttä palvelun tarjoajasta ja lisätä asiakkaan tarpeetonta ohjaamista taholta toiselle. Valiokunta tähdentää, että tällaisessa tilanteessa tulee kiinnittää erityistä huomiota selkeään viestintään ja ohjeistukseen sekä kokeilualueiden ja työ- ja elinkeinotoimistojen kesken että asiakkaiden suuntaan.

Esityksen valmistelu. Alkuperäisen hallituksen esityksen valmistelussa ei järjestetty lausuntokierrosta, vaan esitysluonnosta oli mahdollista kommentoida verkossa Otakantaa.fi-palvelussa. Otakantaa.fi-kommenttikierroksen avulla pyrittiin esityksen mukaan (HE 87/2020 vp, s. 5) jouduttamaan hallituksen kiireellisenä pitämän esityksen valmistelua samalla kun pyrittiin pitämään huolta hyvästä lainvalmistelusta.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamassaan lausunnossa perustuslakivaliokunta (PeVL 25/2020 vp) toteaa, ettei esityksen valmistelu ole ollut asianmukaista eikä hyvään lainvalmistelutapaan kuuluvaa, ja viittaa aiempiin lausuntoihinsa esityksistä, joissa lakiehdotusta koskevaa lausuntokierrosta on haluttu kiireellisyyteen vedoten lyhentää ajallisesti tai jopa luopua siitä kokonaan. Täydentävän esityksen antamisesta perustuslakivaliokunnalla ei sinänsä ole huomautettavaa, mutta alkuperäisen esityksen sisällön puutteiden vuoksi perustuslakivaliokunta kiinnittää vakavaa huomiota esityksen valmisteluun. Täydentävästä esityksestä ei järjestetty lausuntokierrosta. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan huomioihin valmistelun puutteellisuudesta ja tähdentää, että esitysten valmisteluun tulee ministeriöissä varata riittävä aika.

Yhteistyö. Valiokunta pitää tärkeänä, että työllisyyspalvelujen tehostamiseksi kehitetään kuntien paikallista yhteistoimintaa. Valiokunta tähdentää joustavaa yhteistyötä kuntien, TE-hallinnon, kolmannen sektorin ja muiden toimijoiden kanssa asiakkaiden ja työnantajien tarpeet ja alueelliset ja paikalliset erityispiirteet huomioivalla tavalla.

Muita huomioita. Työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annettua lakia (1369/2014, jäljempänä TYP-laki) ei esityksessä ehdoteta muutettavaksi. Valiokunnan tietoon on saatettu tarve muuttaa TYP-lain 9 § siten, että työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun asiakastietojärjestelmän käyttöoikeus voitaisiin myöntää myös työsuhteiselle työ- ja elinkeinotoi-

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

miston, kunnan, kuntayhtymän tai Kansaneläkelaitoksen henkilöstölle. Nykyisen lain mukaan käyttöoikeutta ei ole mahdollista myöntää kuin virkamiehelle eikä lainkaan kuntayhtymän palveluksessa olevalle virkamiehelle. Saadun selvityksen mukaan muutosten toteuttamismahdollisuuksia selvitetään parhaillaan työ- ja elinkeinoministeriössä. Valiokunta kiirehtii selvityksen tekemistä.

Valiokunta toteaa, että julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (1073/2012) 42 §:n mukaan työllisyyspoliittista avustusta ei saa myöntää eikä sitä saa käyttää julkisina työvoima- ja yrityspalveluina tuotettaviin palveluihin eikä sellaisten palvelujen tuottamiseen tai hankkimiseen, jotka kunta tai kuntayhtymä on lain mukaan velvollinen järjestämään. Kuntakokeilun aikana kokeiluun osallistuvat kunnat hoitavat lakisääteisesti työ- ja elinkeinotoimistolle säädettyjä tehtäviä työ- ja elinkeinotoimiston sijasta ja ovat velvollisia järjestämään asiakkailleen julkisessa työvoima- ja yrityspalvelulaissa (916/2012) tarkoitettuja julkisia työvoima- ja yrityspalveluja. Valiokunta toteaa, että asetuksen 42 § säännöksen perusteella kuntakokeiluun osallistuvat kunnat eivät siten ole avustuksen piirissä.

Työvoimapalveluiden uudistaminen ja työllisyyden kuntakokeilu

Hallituksen tavoitteena on toteuttaa pysyvä työvoimapalveluiden rakenneuudistus, jossa vahvistetaan kuntien roolia työllisyyspalvelujen järjestäjänä. Esityksessä ehdotettu työllisyyden edistämisen kuntakokeilu on pääministeri Sanna Marinin hallituksen ensimmäinen toimenpide kuntien roolin vahvistamiseksi työllisyyden hoidossa. Kokeilussa lisätään palvelujen asiakaslähtöisyyttä ja tavoitellaan hallinnonalat ylittäviä ratkaisuja. Kokeiluja seurataan jatkuvan tilastoseurannan ja erillisen tutkimusperusteisen vaikuttavuusarvioinnin avulla. Hallitus linjaa työvoimapolitiikan pysyvästä palvelurakenteesta myöhemmin hallituskauden aikana. Työllisyyspalvelujen kehittämisessä on tarkoitus hyödyntää kokeilusta saatua tietoa.

Ehdotettu kuntakokeilu on kolmas työllisyyden hoidon kuntakokeilu lyhyen ajan sisällä. Kokeilujen on monissa yhteyksissä viitattu toimivan esimerkinä myöhemmin toteutettavalle työvoimapalveluiden rakenneuudistukselle. Valiokunta toteaa, että nyt toteutettavan kokeilun toimeenpanon ja työllisyyden hoidon palvelurakenneuudistuksen valmistelutyön aikataulut ovat vaikeasti yhteensovittavissa. Kunnissa kokeilut ovat vasta käynnistymisvaiheessa, kun hallituksen on valiokunnan saaman selvityksen mukaan keväällä 2021 tarkoitus sopia työvoimapolitiikan palvelurakenneuudistuksen päälinjoista.

Toteutettavaan kuntakokeiluun siirtyy asiakkaita esityksen mukaan (HE 87/2020 vp, s. 25) ensi vaiheessa ja kokeilun laajentuessa vuoden 2021 aikana määrä, joka vastaa yhteensä noin 36—37 % kaikista työ- ja elinkeinotoimistojen työnhakija-asiakkaista. Uudellamaalla kokeiluun siirtyy saadun selvityksen mukaan noin 45 % kaikista Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaista. Kokeilun laajuus ja sen aikataulu sekä tuleva työvoimapalveluiden rakenneuudistus huomioon ottaen valiokunta katsookin, että kuntakokeilua voidaan pitää varsinaisen kokeilemisen sijasta työvoimapalvelurakenneuudistuksen pilottina. Valiokunta pitää tärkeänä, että kokeilun luonne otetaan huomioon kuntakokeilujen päättymisvaiheessa vuonna 2023 niin, että kuntakokeilun ja palvelurakenneuudistuksen toteuttamisen nivelvaiheessa vältetään tarpeetonta asiakkaiden, henkilöstön ja tehtävien siirtoa palvelun järjestäjältä toiselle.

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

Valiokunta huomauttaa, että samaan aikaan työvoimapalveluiden palvelurakenteen uudistamisen kanssa on tarkoitus uudistaa nykyisin kuntien järjestämisvastuulla olevien sosiaali- ja terveyspalveluiden rakenne. Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat merkittävässä asemassa kuntakokeilussa, kun kokeilun tarkoituksena on muun muassa sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttöä tehostamalla kehittää työllisyyden hoitoa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että sosiaali- ja terveyspalveluiden rakenneuudistus otetaan kuntakokeilussa ja työvoimapalveluiden rakenneuudistuksessa huomioon.

Kokeilun alueen kuntien yhteistoiminnasta sopiminen

Kuntakokeilun lähtökohtana on kokeilun alueen kuntien yhteistyö. Lakiehdotuksen 7 §:n 2 momentin (HE 87/2020 vp) mukaan kokeilun alueeseen kuuluva kunta voi järjestää laissa säädetyt tehtävät itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle samaan kokeilun alueeseen kuuluvalla kunnalla kuntalain (410/2015) 8 §:n 1 momentin mukaisesti. Kuntien käytössä olevia julkisoikeudellisen yhteistoiminnan muotoja ovat yhteinen toimielin, yhteinen virka, sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta ja kuntayhtymä.

Hallintovaliokunta kiinnittää työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamassaan lausunnossa (HaVL 17/2020 vp) huomiota tilanteeseen, jossa kokeilun alueen kuntien yhteistoiminta ei jostain syystä toteudu. Tämä saattaa valiokunnan mukaan muodostua kokeilun tavoitteiden toteutumisen kannalta ongelmalliseksi. Ilman yhteistoimintaa kokeilua saattaisivat toimeenpanna yksittäiset kunnat, jotka eivät hakukriteerien perusteella olisi olleet kelpoisia osallistumaan kokeiluun. Lisäksi TE-toimistojen työmäärä alueen työllisyyden edistämisen yhteensovittamisessa todennäköisesti kasvaisi, jos yhteensovittamista tulisi tehdä kokeilun alueella sekä kokeilun alueen kuntien että sen ulkopuolelle jäävien kuntien kesken. Jos yksittäinen kunta jää kokeilun alueella syrjään yhteistoiminnasta, se saattaisi vaarantaa myös työnhakijoiden ja työttömien työnhakijoiden mahdollisuuksia saada lainsäädännön mukaisia julkisia työvoimapalveluja, koska yksittäisen pienen kunnan mahdollisuudet järjestää palveluja ovat heikommalla tasolla kokeilun alueella.

Edellä mainituista syistä hallintovaliokunta esittää, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunta harkitsee niin sanotun perälautasäännöksen lisäämistä lakiin. Säännöksessä tulisi määrittää aikaraja yhteistoiminnan muodoista sopimiselle kuntalain 8 luvun tarjoamien mahdollisuuksien mukaisesti. Yhteistoiminnan muoto jäisi kuntien päätettäväksi. Lisäksi hallintovaliokunta esittää, että laissa tulisi säätää näiden sopimusten toimittamisesta työ- ja elinkeinoministeriön tietoon sekä siitä, mitä tapahtuu, jos kokeilun alueen kunnat eivät sovi yhteistoiminnasta. Sopimukset olisi tehtävä esimerkiksi kolme tai neljä viikkoa ennen lain voimaantuloa, jolloin jäisi vielä aikaa niille järjestelyille, joita kokeilun mahdollinen purkaminen vaatisi.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää hallintovaliokunnan esittämän säännöksen tavoitetta ja tarkoitusta perusteltuina. Saamansa selvityksen perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kuitenkin toteaa, että tarvittavan muutoksen toteuttaminen käsittelyssä olevan lakiehdotuksen eduskuntakäsittelyvaiheessa vaarantaisi kuntakokeilujen aloittamisen suunnitellussa aikataulussa. Valiokunta edellyttää, että kuntien yhteistoiminnan toteutumista seurataan tarkasti ja että tarvittaessa muutokset lainsäädäntöön valmistellaan erikseen.

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

Vaikutusten arviointi ja tutkimusasetelma

Kokeilun tavoitteena on saada tietoa siitä, parantaako kuntapohjainen palvelujen järjestäminen työllisyyden edistämisen vaikuttavuutta ja työllisyysastetta. Kokeilun arviointi toteutetaan esityksen mukaan (HE 87/2020 vp, s. 72) hyödyntämällä sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä. Ensisijaisena määrällisenä menetelmänä käytetään synteettiseen kaltaistamiseen perustuvaa kuntavertailua, jossa kokeiluun osallistuvia kuntia verrataan eri muuttujien perusteella kokeilun ulkopuolelle jääneisiin synteettisesti rakennettuihin kuntiin. Laadullinen arviointi tullaan toteuttamaan strukturoituja haastatteluja ja kyselyjä hyödyntäen.

Valiokunnan saamien selvitysten mukaan kokeilun toteutustapa ei mahdollista pätevän tiedon keräämistä. Tilastollinen kaltaistaminen on luotettavuudeltaan satunnaisotannalla laadittua koeasetelmaa heikompi, koska tutkittavien yksiköiden kaikkia ominaisuuksia ei pystytä tilastoaineiston perusteella havaitsemaan. Myös useat muut samanaikaisesti toteutettavat ohjelmat ja hankkeet vaikeuttavat luotettavan vaikutusarvioinnin tekemistä.

Valiokunta katsoo, että kokeilun tutkimussuunnitelmaa tulee edelleen tarkentaa vastaamaan kokeilulle asetettua tiedonintressiä siinä määrin kuin se on prosessin tässä vaiheessa mahdollista. Avoimille työmarkkinoille työllistymisen lisäksi on tärkeää kerätä tietoa työllistymispolun aikaisemmista vaiheista, aina työttömien työnhakijoiden koetusta terveydentilasta ja elämänhallinnasta lähtien. Vertailuasetelmia voi olla paikallaan rakentaa paitsi kokeiluun osallistuvien ja sen ulkopuolelle jäävien alueiden, myös kokeilukuntien välillä.

Asiakastietojärjestelmien käyttö

Kokeilualueen kunnilla on lakiehdotuksen 14 §:n 1 momentin (HE 87/2020 vp) mukaisesti velvollisuus käyttää kyseisessä laissa tarkoitettujen tehtävien järjestämisessä ja tuottamisessa työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmää henkilöasiakasta ja työnantajaa koskevien tietojen käsittelemiseksi.

KEHA-keskus voi mainitun 14 §:n 2 momentin mukaan kunnan hakemuksesta myöntää virkamiehelle käyttöoikeuden järjestelmään, jos se on välttämätöntä kokeilulaissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi. Käyttöoikeuden myöntämiselle asetetaan säännöksessä lisävaatimus, että henkilön kokeilulaissa tarkoitettujen tehtävien tai tässä laissa tarkoitettuihin palveluihin, tukiin tai asiakasprosesseihin liittyvät valvonta-, kehittämis-, seuranta-, tilastointi-, ennakointi- tai ohjaustehtävät muodostavat vähintään puolet henkilön tehtävänkuvasta eikä asiakastietojen käyttötarve ole satunnaista tai harvinaista.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta yhtyy hallintovaliokunnan (HaVL 17/2020 vp) käsitykseen siitä, että käyttöoikeuksien rajausta koskeva sääntely esityksessä ehdotetussa muodossa saattaa aiheuttaa kunnissa soveltamisongelmia, koska ei ole tavatonta, että etenkin pienemmissä kunnissa työllisyyspalveluiden hoitaminen muodostaa alle puolet henkilön tehtävänkuvasta.

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään henkilötietojen käsittelyn periaatteista ja rajoituksista. Kansallisesti työhallinnon henkilöasiakasta koskevat tiedot ovat lisäksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisesti salassa pidettäviä. Perustuslakivalio-

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

kunnalla on laaja tulkintakäytäntö yksityisyyden suojan piiriin kuuluvien henkilötietojen ja arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevasta sääntelystä. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta yhtyy esityksessä perusteltuun kantaan, että pääsyä työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietoihin ei ole mahdollista toteuttaa kuntien muiden toimialojen kuin työllisyyspalvelujen ja TYP-toiminnan henkilöstölle. Henkilön, jonka tehtäväkuvasta työllisyyspalvelut muodostavat alle puolet, ei tämän mukaisesti katsota siten lukeutuvan työllisyyspalvelujen ja TYP-toiminnan henkilöstöön.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta huomauttaa, että mikäli kunnat yhdistävät resurssiaan kokeilussa tarkoitettulla tavalla, pientenkin kuntien henkilöstön voi olla mahdollista täyttää käyttöoikeuden myöntämisen edellyttämä vaatimus 50 %:n työpanoksesta.

Asiakkuuden siirtäminen

Lakiehdotuksen 4 §:n mukaan kokeilun alueen kunnan asiakkaita ovat työttömät työnhakijat, työllistettyinä olevat ja työllistymistä edistävissä palveluissa olevat, joilla ei ole oikeutta ansiopäivärahaan, sekä kaikki alle 30-vuotiaat ja kaikki maahanmuuttajat sekä vieraskieliset.

Työ- ja elinkeinotoimisto siirtää 5 §:n 1 momentin mukaan 4 §:ssä tarkoitettuun asiakasryhmään kuuluvan henkilön sen kunnan asiakkaaksi, jossa henkilöllä on kotikunta. Kunnan asiakkaaksi voidaan siirtää myös henkilö, joka 2 momentin mukaan viimeistään seitsemän päivän kuluttua työnhaun käynnistämisestä tai työnhaun muutoksen ilmoittamisesta kuuluu 4 §:ssä tarkoitettuun asiakasryhmään. Asiakkaan siirto voidaan esityksessä ehdotetun 3 momentin mukaan jättää tekemättä, jos siihen on perusteltu syy.

Perusteltua syytä siirtämättä jättämiselle ei täsmennetä säännöksessä. Esityksen perustelujen (HE 87/2020 vp, s. 52) mukaan perusteltuna syynä voidaan pitää sitä, että asiakkaan työttömyys on lyhytaikaista, sen päättymisajankohta on etukäteen tiedossa ja ettei asiakas työttömyytensä aikana tosiasiaassa ehdi saada palvelua ennen työnhakunsa päättymistä. Lisäksi perusteltuna syynä asiakkaan kuntakokeiluun siirtämättä jättämiselle voidaan pitää sitä, että asiakas haluaa käyttää kielellisiä oikeuksiaan.

Perustuslakivaliokunta on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamassaan lausunnossa (PeVL 25/2020 vp) todennut, että asiakkaan kielen merkityksestä kokeiluun kuulumisen kannalta ja mahdollisista muista poikkeuksista kokeiluun kuulumisessa on määrittelyn täsmällisyyden kannalta säädettävä merkittävästi esityksessä ehdotettua täsmällisemmin. Myös hallintovaliokunta kiinnittää lausunnossaan (HaVL 17/2020 vp) säännöksen väljyyteen huomiota ja esittää sen täydentämistä. Oikeusministeriö pitää lausunnossaan ongelmallisena sitä, että työ- ja elinkeinotoimistolla olisi 2 momentin mukaisesti harkintavaltaa sen suhteen, siirtääkö se henkilön kokeilun alueen kunnan asiakkaaksi vai ei. Henkilön kuulumisen kokeiluun ei siten perustuisi suoraan lakiin eikä myöskään hakemukseen tai laissa säädettyihin selkeisiin kriteereihin.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta yhtyy esitettyihin huomioihin ja ehdottaa 5 §:n 2 ja 3 momentin säännöksiä täsmennettäväksi siten, että henkilö voidaan jättää siirtämättä kokeilun alueen kunnan asiakkaaksi kielellisten oikeuksien turvaamiseksi, asiakkaan kannalta epätarkoituksenmukaisen asiakassuhteen välttämiseksi tai muusta perustellusta syystä. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että 1 momenttiin lisätään säännös kunnan velvollisuudesta siirtää asiakas kotikunnan vaihtuessa uu-

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

den kotikunnan perusteella toimivaltaisen kokeilualueen kunnan tai työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaaksi.

Valtiolta kokeilualueen kunnille siirtyvien asiakkaiden kielelliset oikeudet ovat kielilain (423/2003) mukaisesti työ- ja elinkeinotoimistoissa laajemmat kuin ne olisivat yksikielisissä kunnissa. Valiokunta pitää tärkeänä, että asiakas voidaan kielellisten oikeuksien turvaamiseksi jättää siirtämättä kokeilualueen kunnan asiakkaaksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että kaksikielisissä kunnissa maahanmuuttajilla ja vieraskielisillä asiakkailla on mahdollisuus saada palveluja ruotsin ja suomen kielillä.

Asiakkaan oikeus valita palvelun tarjoaja

Kokeilualueen kunnan asukkaalla ei ehdotetun sääntelyn mukaan ole oikeutta valita palvelun tarjoajaa, vaan hänen palveluistaan vastaa kotikunta. Työ- ja elinkeinotoimiston asiakas sen sijaan voi halutessaan valita, minkä alueen työ- ja elinkeinotoimiston palveluja käyttää.

Valiokunnan ehdottamalla tavalla muutetun 5 §:n 3 momentin mukaan henkilö voidaan jättää siirtämättä kokeilualueen kunnan asiakkaaksi kielellisten oikeuksien turvaamiseksi, asiakkaan kannalta epätarkoituksenmukaisen asiakassuhteen välttämiseksi tai muusta perustellusta syystä. Perusteltuna syynä jättää asiakas siirtämättä kotikunnan asiakkaaksi voidaan mietinnön yksityiskohtaisten perustelujen mukaan pitää muun muassa sitä, että asiakas muutoin joutuisi kohtuuttomaan tilanteeseen saadakseen julkisia työvoimapalveluja. Tällainen kohtuuton tilanne voi olla se, että asiakas oleskelee pitkiä aikoja muualla kuin kotikunnassaan esimerkiksi läheisensä tarvitseman hoiivan vuoksi eikä sen vuoksi tosiasiallisesti voi käyttää kotikuntansa tarjoamia työllisyyspalveluja.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettu sääntely ei mahdollista asiakkuuden siirtämistä kotikunnasta toisen kokeilukunnan asiakkaaksi tai takaisin työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaaksi, ellei henkilön kotikunta muutu. Valiokunta toteaa, että asiakkaan olosuhteet voivat kotikunnan asiakkuuden aikana syystä tai toisesta muuttua siten, että asiakas ei tosiasiallisesti pysty käyttämään kotikuntansa tarjoamia palveluita. Valiokunta pitää tilannetta epätarkoituksenmukaisena ja katsoo, että perustellusta syystä asiakkuus tulee voida siirtää asiakkaan kotikunnasta takaisin työ- ja elinkeinotoimistoon, jolloin asiakkaalla olisi mahdollisuus valita, minkä työ- ja elinkeinotoimiston tarjoamia palveluita hän käyttää. Valiokunta edellyttää, että hallitus valmistellee tarvittavat säännökset asiakkaan valinnanvapauden turvaamiseksi ja antaa niitä koskevan esityksen eduskunnalle mahdollisimman pian. (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*)

Työttömyysturvatehtävä

Työttömyysturva-asioiden sujuva ja lakisääteinen hoitaminen on olennainen osa kuntakokeilun kokonaisuutta. Esityksessä ehdotetaan, että suurin osa työttömyysturvaan liittyvistä tehtävistä lukuun ottamatta tiettyjä lausuntoja ja selvityspyyntöjen tekemistä jää työ- ja elinkeinotoimiston tehtäväksi myös kokeilukuntien asiakkaiksi siirtyvien osalta. Kokeilualueen kunta antaa lakiehdotuksen 12 §:n (HE 114/2020 vp, 10 §) mukaan työvoimapolitiittisen lausunnon vain työnhakijan osallistumisesta työllistymistä edistävään palveluun ja palvelun sisältymisestä työllistymissuunnitelmaan sekä omaehtoisen ja maahanmuuttajan työttömyysetuudella tapahtuvan omaehtoisen

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

opiskelun työttömyysetuudella tukemisen edellytyksistä ja edellytysten lakkaamisesta sekä opiskelun seurannasta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa useat tahot ovat esittäneet käsityksensä, että ehdotettu työnjako työttömyysturva-asioissa tulee lisäämään työttömyysturva-asioiden hoitamisen edellyttämää työmäärää sekä aiheuttamaan viivettä työttömyysturvalausuntojen antamiseen. Kuulemisissa esitetty huoli liittyy siihen, että kunta ilmoittaa työ- ja elinkeinotoimistolle tarpeesta antaa työvoimapolitiittinen lausunto sekä kirjaa tiedossaan olevat työnhakijan työttömyysturva-oikeuteen vaikuttavat tiedot työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään. Työnhakijan asiaa käsitellään uudelleen, kun työ- ja elinkeinotoimisto antaa työvoimapolitiittisen lausunnon kunnan tietojärjestelmään kirjaamien tietojen perusteella. Tarvittaessa työ- ja elinkeinotoimisto myös selvittää asiaa lisää työnhakijalta, kunnalta tai muulta taholta.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta katsoo, että keskeisten työttömyysturvan toimeenpanosta vastaavien tahojen esiin nostama riski etuuskäsittelyn viivästymisestä on vakava. Valiokunta edellyttää, että kokeilusta ei aiheudu riskiä henkilön toimeentuloturvan toteutumiseksi.

Valiokunta katsoo, että työttömyysturvatehtäviä on tarpeen siirtää kokeilukunnille ehdotettua laajemmin siten, että tarpeetonta edestakaista ilmoittelua kokeilualueen kunnan ja TE-toimiston välillä vähennetään ja työvoimapolitiittisten lausuntojen antamisen prosessia yksinkertaistetaan.

Saamansa selvityksen perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että tarvittavan muutoksen toteuttaminen käsittelyssä olevan lakiehdotuksen eduskuntakäsittelyvaiheessa vaarantaisi kuntakokeilujen aloittamisen suunnitellussa aikataulussa. Tästä syystä valiokunta edellyttää, että tarvittavat muutokset työttömyysturvatehtävien laajemmaksi siirtämiseksi kokeilukunnille valmistellaan erikseen ja niitä koskeva esitys annetaan eduskunnalle mahdollisimman pian. (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*)

Valiokunta katsoo, että käsittelyn viivästymisen riskiä voidaan pienentää säätämällä kunnalle velvollisuus toimittaa työvoimapolitiittisen lausunnon antamisessa tarvittavat tiedot työ- ja elinkeinotoimistolle viipymättä. Valiokunta ehdottaa tätä koskevan lisäyksen tekemistä lakiehdotuksen 21 §:n 2 momenttiin.

Työvoimakoulutus. Esityksen mukaan kunta antaa työvoimapolitiittisen lausunnon siitä, onko henkilö aloittanut työvoimakoulutuksen vai ei. Tällä hetkellä työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojärjestelmä tuottaa työvoimapolitiittisen lausunnon koulutuksen aloittamisesta lähes automaattisesti. Jos työvoimapolitiittisen lausunnon antaminen työvoimakoulutuksen aloittamisesta ehdotetun mukaisesti siirtyy kokeilukunnan tehtäväksi, asiakasjärjestelmästä on työvoimapolitiittisen lausunnon sijasta tuotettava kokeilualueen kunnalle ilmoitus työvoimapolitiittisen lausunnon antamiseksi. Tämä hidastaisi koulutuksen aloittamiseen liittyvän työvoimapolitiittisen lausunnon antamista. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää ehdotettua järjestelyä epätarkoituksenmukaisena ja ehdottaa säännöstä muutettavaksi siten, että työvoimapolitiittisen lausunnon työvoimakoulutuksesta antaa kunnan sijasta työ- ja elinkeinotoimisto.

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

Kulukorvaus ja kuntien järjestämien palvelujen velvoittavuus

Kunnan tehtävät. Lakiehdotuksen 8 §:n (HE 114/2020 vp, 7 a §) mukaan kokeilun alueen kunnan velvollisuutena on järjestää asiakkailleen työnhakijan haastattelut ja vastata haastatteluihin liittyvistä tehtävistä, kuten palvelutarpeen arvioinnista. Lain 9 §:ssä (HE 114/2020 vp, 7 b §) säädetään kokeilun alueen kunnan asiakkaan kanssa tehtäviä suunnitelmia koskevista tehtävistä, kuten työllistymissuunnitelman tai aktivointisuunnitelman laatimisesta.

Kuntakokeilun kunnan asiakkaan kanssa sovittava suunnitelma voi sisältää sekä valtiolta kunnalle siirtyviä julkisia työvoimapalveluita että kunnan yleisen toimialan ja oman rahoituksen turvin järjestämiä palveluja. Kunnan asiakkaana olevan työttömän työnhakijan yleisenä velvollisuutena on lakiehdotuksen 15 §:n mukaan hakeutua ja osallistua suunnitelmassa sovittuihin hänen työnhakuaan tukeviin ja työmarkkina-olosuhteisiin ja työllistymistään edistäviin palveluihin.

Kulukorvaus ja velvoittavuus. Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 9 luvun 1 §:n mukaan työttömyysetuutta saavalla työnhakijalla on oikeus saada työvoimakoulutuksen, työnhakuvalmennuksen, uravalmennuksen, työkokeilun ja koulutuskokeilun ajalta kulukorvausta matka- ja muiden kustannusten korvaamiseksi. Lisäksi kulukorvausta maksetaan kotoutumisen edistämiseksi annetussa laissa tarkoitetun työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen opiskelun ja kuntouttavan työtoiminnan ajalta. Kokeilun alueen kunnan asiakkaalla on samanlainen oikeus kulukorvaukseen, kun kunta järjestää mainittuja palveluja tai ohjaa niihin asiakkainaan olevia työnhakijoita.

Työnhakijalle asetetaan työttömyysturvalain 2 a luvun 12 §:n perusteella korvaukseton määräaika (eli ns. karenssi), jos hän ilman pätevää syytä kieltäytyy edellä mainituista kulukorvaukseen oikeuttavista palveluista tai keskeyttää sellaisen palvelun. Vastaava velvoittavuus ja oikeus kulukorvaukseen koskee myös kokeilun alueen kunnan asiakasta silloin, kun palvelun järjestäjänä tai sinne ohjaajana on kunta.

Velvoittavuus ilman kulukorvausta. Työ- ja elinkeinotoimisto tarjoaa työnhakijoille myös sellaisia julkisessa työvoima- ja yrityspalvelulaissa säädettyjä palveluita, joihin osallistumisesta aiheutuvat kulut eivät oikeuta kulukorvaukseen, mutta joista kieltäytyminen saattaa johtaa korvauksetoman määräajan asettamiseen. Näin olisi myös kokeilussa mukana olevien kuntien asiakkaina olevien työnhakijoiden kohdalla, jos näitä palveluja tarjotaan heille. Kokeilukunnissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädettyihin palveluihin verrattavia palveluita olisivat vain elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä työ- ja elinkeinotoimiston kilpailuttamat ostopalvelut, joita kokeilun alue hyödyntäisi palveluiden järjestämiseksi.

Kunnan omat, yleisen toimialan ja oman rahoituksen turvin järjestämät ja tuottamat palvelut olisivat työnhakijaa työttömyysetuuden jatkumisen edellytyksenä velvoittavia vastaavalla tavalla kuin työ- ja elinkeinotoimiston palvelut vain, jos palveluun osallistumisesta olisi sovittu 9 §:n mukaisesti suunnitelmassa. Mikäli kunta järjestäisi oman rahoituksensa turvin palvelua, joka olisi verrattavissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädettyihin palveluihin, palveluun osallistuminen työttömyysetuuden jatkumisen edellytyksenä olisi niin ikään velvoittavaa, jos palveluun osallistumisesta olisi sovittu suunnitelmassa.

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää ongelmallisena sitä, että asiakas velvoitettaisiin työttömyysturvan menettämisen uhalla osallistumaan kunnan yleisen toimialan puitteissa järjestämiin työllisyyttä tukeviin palveluihin ilman mahdollisuutta saada korvausta osallistumisesta aiheutuneista kustannuksista siten kuin julkisessa työvoima- ja yrityspalvelulaissa tarkoitettuihin palveluihin osallistumisesta saisi. Valiokunta huomauttaa, että etenkin alueilla, joissa etäisyydet ovat pitkät, osallistumisesta aiheutuvat kulut saattavat muodostua työnhakijan tulotasoon suhteutettuna kohtuuttoman suuriksi. Valiokunta pitää kuntakokeilun tavoitteet huomioon ottaen tärkeänä, että kunnan yleisen toimivaltansa puitteissa järjestämät palvelut ovat samalla tavalla velvoittavia kuin julkisen työvoima- ja yrityspalvelulain mukaiset palvelut. Valiokunta kuitenkin edellyttää, että jos palvelut ovat velvoittavia, työnhakijalla tulee olla oikeus saada korvaus palveluun osallistumisesta aiheutuvista kustannuksista.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan valiokunnan edellyttämä muutos kokeilun sääntelyyn on toteutettava perustuslaissa turvatus yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti siten, että valiokunnan ehdottama laajennettu kulukorvausmahdollisuus koskisi kuntakokeilun asiakkaan lisäksi työ- ja elinkeinotoimiston asiakasta. Tämän mahdollistamiseksi valiokunta ehdottaa, että julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain säännöstä niin sanotusta harkinnanvaraisesta kulukorvauksesta muutetaan kuntakokeilun ajaksi. Ehdotetun uuden väliaikaisen säännöksen mukaan työ- ja elinkeinotoimisto ja kunta voivat myöntää asiakkaalleen kiinteämääräistä (9 euroa päivässä, eräissä tilanteissa 18 euroa päivässä) kulukorvausta sellaiseen suunnitelmassa sovitun palveluun osallistumisesta, joka tukee henkilön työllistymistä ja johon osallistumisesta hänelle aiheutuu välttämättömiä kustannuksia. Työllistymistä tukevalla palvelulla viitataan sellaisiin työ- ja elinkeinotoimiston ja kunnan yleisen toimialan puitteissa järjestämiin työllisyyspalveluihin, jotka voisivat nykyisen tulkintakäytännön perusteella olla asiakasta velvoittavia suunnitelmassa sopimisen kautta. Olennaista on, että palvelu liittyy työllistymiseen, ei siis esimerkiksi sosiaali- tai terveydenhuoltoon.

Ehdotetun muutoksen vuoksi työttömyysturvalain 2 a lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 13 a §, jossa määritellään kustannusten vaikutus palveluun osallistumisen velvoittavuuteen. Muutosten toteuttamiseksi valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi kaksi uutta lakiehdotusta.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta

Alkuperäisen esityksen (HE 87/2020 vp) lakiehdotuksen säännöksiin on täydentävässä esityksessä (HE 114/2020 vp) tehty useita muutoksia, poistoja ja lisäyksiä. Valiokunta on yhdistänyt alkuperäisessä esityksessä ja täydentävässä esityksessä olleet lakiehdotukset uudeksi lakiehdotukseksi ja numeroinut lain pykälät uudelleen. Perusteluissa alla käytetään uuden lakiehdotuksen numerointia. Hallituksen esityksessä olevien perustelujen etsimisen helpottamiseksi uuden pykälän numeron perään on lisätty tieto säännöksen numerosta alkuperäisessä tai täydentävässä hallituksen esityksessä.

1 §. Lain tarkoitus. HE 87/2020 vp 1 §.

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

2 §. Määritelmät. HE 114/2020 vp 2 §.

Pykälässä on määritelty eräät laissa käytetyt käsitteet. Asiakasryhmiä kuvaavat käsitteet määritellään pykälässä työllistettyä lukuun ottamatta. Valiokunta pitää tarpeellisena lisätä 2 §:ään myös työllistetyn määritelmän.

Työllistetyllä tarkoitetaan pykälän 6 kohdan mukaan työnhakijaa, jonka työnantajalle maksetaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 7 luvussa tarkoitettua palkkatukea tai jonka palkkaamisesta aiheutuviin palkkauskustannuksiin valtion virastolle tai laitokselle on osoitettu määrärahoja edellä mainitun luvun 15 §:ssä tarkoitettulla tavalla, taikka henkilöasiakasta, jolle on myönnetty julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 8 luvussa tarkoitettua starttirahaa.

3 §. Kokeilualueet. HE 114/2020 vp 3 §.

Pykälän 1 momentin 9 kohdan b alakohdan mukaan Pohjois-Karjalan TE-toimiston alueella on Kiteen, Lieksan, Juuan, Rääkkylän, Heinäveden, Ilomantsin ja Tohmajärven kuntien muodostama kokeilualue. Esityksen antamisen jälkeen näistä kunnista Lieksa ja Ilomantsi ovat ilmoittaneet halustaan vetäytyä kokeilusta. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että koska kuntien osallistuminen kokeiluun on vapaaehtoista, kunnat on syytä poistaa kokeilusta.

Kokeilualueeksi hyväksymisen edellytyksenä on alueen riittävä väestömäärä (30 000 asukasta). Koska Lieksa ja Ilomantsi ovat ilmoittaneet peruvansa osallistumisen kokeiluun, näiden kuntien ja viiden muun kunnan muodostama kokeilualue ei enää täytä kokeiluun osallistumisen edellytystä ja koko kokeilualue on tarpeen poistaa laista. Tämän vuoksi työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa, että 1 momentin 9 kohdan b alakohta poistetaan.

4 §. Kokeilualueen kunnan asiakkaat. HE 114/2020 vp 4 §.

5 §. Asiakkuuden siirtäminen. HE 114/2020 vp 5 §.

Valiokunta ehdottaa selkeyden vuoksi lisättäväksi 1 momenttiin säännöksen kokeilualueen kunnan velvollisuudesta siirtää asiakas hänen kotikuntansa mukaan toimivaltaisen viranomaisen asiakkaaksi, jos asiakkaan kotikunta kokeilun aikana vaihtuu.

Pykälän 2 momentin mukaan kokeilukunnan asiakkaaksi voidaan siirtää henkilö, joka viimeistään seitsemän päivän kuluttua työnhaun käynnistämisestä tai työnhaun muutoksen ilmoittamisesta kuuluu 4 §:ssä tarkoitettuun asiakasryhmään. Oikeusministeriö on valiokunnalle antamassaan selvityksessä pitänyt ongelmallisena sitä, että työ- ja elinkeinotoimistolla olisi harkintavaltaa sen suhteen, siirtääkö se henkilön kokeilualueen kunnan asiakkaaksi vai ei. Henkilön kuuluminen kokeiluun ei siten perustuisi suoraan lakiin eikä myöskään hakemukseen tai laissa säädettyihin selkeisiin kriteereihin. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa poistettavaksi säännöksestä sanan ”voi”, jolloin työ- ja elinkeinotoimistolla ei ole asiassa harkintavaltaa, vaan siirtäminen perustuu lakiin.

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

Pykälän 3 *momentin* mukaan työ- ja elinkeinotoimisto voi jättää 4 §:ssä tarkoitettuun asiakasryhmään kuuluvan henkilön asiakkuuden siirtämättä kuntaan, jos siihen on perusteltu syy. Perustelua syytä siirtämättä jättämiselle ei säännöksessä täsmennetä. Momentin perustelujen (HE 87/2020 vp, s. 52) mukaan perusteltuna syynä voidaan pitää sitä, että asiakkaan työttömyys on lyhytaikaista, sen päättymisajankohta on etukäteen tiedossa ja ettei asiakas työttömyytensä aikana tosiasiassa ehdi saada palvelua ennen työnhakunsa päättymistä. Lisäksi perusteltuna syynä asiakkaan kuntakokeiluun siirtämättä jättämiselle voidaan pitää sitä, että asiakas haluaa käyttää kielellisiä oikeuksiaan.

Perustuslakivaliokunta on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamassaan lausunnossa (PeVL 25/2020 vp) todennut, että asiakkaan kielen merkityksestä kokeiluun kuulumisen kannalta ja mahdollisista muista poikkeuksista kokeiluun kuulumisessa on määrittelyn täsmällisyyden kannalta säädettävä merkittävästi esityksessä ehdotettua täsmällisemmin. Myös hallintovaliokunta kiinnittää lausunnossaan (HaVL 17/2020 vp) säännöksen väljyyteen huomiota ja esittää sen täydentämistä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa 3 momenttia täsmennettäväksi siten, että työ- ja elinkeinotoimisto voi jättää asiakkaan siirtämättä kokeilun alueen kunnan asiakkaaksi asiakkaan kielellisten oikeuksien turvaamiseksi, asiakkaan kannalta epätarkoituksenmukaisen asiakassuhteen välttämiseksi tai muusta perustellusta syystä. Muuna perusteltuna syynä voidaan pitää muun muassa sitä, että asiakas ei painavien henkilökohtaisten syiden vuoksi voi käyttää kotikuntansa tarjoamia työllisyyspalveluja. Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että asiakas oleskelee pitkiä aikoja muualla kuin kotikunnassaan läheisensä tarvitseman hoivan vuoksi.

6 §. Asiakkuuden päättymisen ja uudelleen käynnistäminen. HE 114/2020 vp 6 §.

Pykälän 2 *momentissa* viitataan virheellisesti ainoastaan ehdotetun 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädettyihin edellytyksiin. Viittauksen pitäisi koskea 4 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädettyjä edellytyksiä. Valiokunta on korjannut lakiviittauksen.

7 §. Kokeilun alueen palvelujen järjestäminen ja tuottaminen. HE 87/2020 vp 7 §.

8 §. Työntekijän haastattelut ja palvelutarpeen arviointi. HE 114/2020 vp 7 a §.

9 §. Kokeilun alueen kunnan suunnitelmia koskevat tehtävät. HE 114/2020 vp 7 b §.

10 §. Kokeilun alueen kunnan julkiset työvoima- ja yrityspalvelut. HE 114/2020 vp 8 §.

11 §. Työkokeilua ja palkkatukea koskevat poikkeukset. HE 114/2020 vp 8 a §.

12 §. Kokeilun alueen kunnan muut tehtävät. HE 114/2020 vp 10 §.

Pykälän 2 *momentissa* säädetään kokeilun alueen kunnan tehtävästä työvoimapolitiittisen lausunnon antajana. Ehdotetun 2 momentin 1 kohdan mukaan kunta antaa työvoimapolitiittisen lausunnon työnhakijan osallistumisesta työllistämistä edistävään palveluun ja työllistymistä edistävään

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

palvelun sisällyttämisestä työnhakijan kanssa laadittuun työllistymissuunnitelmaan. Lausunto sisältää tiedon työllistymistä edistävän palvelun alkamisesta, päättymisestä ja järjestämispaikasta.

Kokeilualueen kunta ohjaa asiakkaan työvoimakoulutukseen, mutta työvoimakoulutuksen opiskelijavalinnoista vastaa työvoima- ja elinkeinotoimisto. Työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojärjestelmä tuottaa työvoimapolitiittisen lausunnon työnhakijan hyväksymisestä opiskelijaksi työvoimakoulutukseen pitkälti automaattisesti. Jos lausunnon antaminen ehdotetun mukaisesti siirtyisi kokeilukunnan tehtäväksi, asiakastietojärjestelmää olisi muutettava niin, että koulutukseen hyväksyminen ei tuottaisi lausuntoa vaan pelkästään ilmoituksen kokeilualueen kunnalle lausunnon antamiseksi. Tämä hidastaisi tarpeettomasti koulutuksen aloittamiseen liittyvän työvoimapolitiittisen lausunnon antamista. Työvoimapolitiittisen lausunnon antamisen nopeuttamiseksi työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa, että 2 momentin 1 kohtaan lisätään säännös, jonka mukaan työvoimapolitiittisen lausunnon työvoimakoulutuksesta antaa kunnan sijasta työ- ja elinkeinotoimisto.

Valiokunta on tehnyt teknisen korjauksen pykälän 2 momentin 1 kohtaan.

13 §. Kuntoutus-, koulutus- ja työntekomahdollisuuden järjestäminen. HE 114/2020 vp 13 §.

14 §. Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän käyttö. HE 114/2020 vp 14 §.

15 §. Kokeilualueen kunnan asiakkaana olevan työttömän työnhakijan velvollisuudet. HE 114/2020 vp 15 §.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa *2 momenttiin* teknisluonteista tarkennusta. Lisäksi valiokunta ehdottaa *3 momenttia* täydennettäväksi viittauksella työttömyysturvalain 2 luvun 14 §:n 3 momenttiin. Siinä säädetään koulutusta vailla olevan nuoren velvollisuudesta toteuttaa työllistymissuunnitelmaa tai sitä korvaavaa suunnitelmaa työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä, jos suunnitelmassa on sovittu opiskelupaikan hakemisesta työttömyysturvalain 2 luvun 13 §:ssä säädetystä pääsäännöstä poiketen. Pykälän 3 momenttiin valiokunta ehdottaa lisättäväksi viittauksen myös valiokunnan ehdottamaan työttömyysturvalain 2 a luvun väliaikaiseen 13 a §:ään.

16 §. Valtion rahoitus kokeilualueille. HE 87/2020 vp 17 §.

17 §. Tiedonsaantioikeus, palvelun epäminen ja muutoksenhaku. HE 114/2020 vp 18 §.

18 §. Vastuu asiakastietojen käsittelystä. HE 114/2020 vp 19 §.

19 §. Työ- ja elinkeinotoimiston virkamiehen siirtäminen kokeilualueelle. HE 114/2020 vp 20 §.

20 §. Kokeilualueen kunnan ja sen asiakkaan tiedonantovelvollisuus. HE 114/2020 vp 21 §.

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

Ehdotettu työnjako työttömyysturva-asioissa kokeilun alueen kunnan ja työ- ja elinkeinotoimiston välillä lisää työttömyysturva-asioiden hoitamisen edellyttämää työmäärää sekä aiheuttaa viivettä työttömyysturvalausuntojen antamiseen. Käsittelyn viivästymisen riskin pienentämiseksi valiokunta ehdottaa lisättäväksi *2 momenttiin* kunnalle velvollisuuden toimittaa työvoimapolitiittisen lausunnon antamisessa tarvittavat tiedot työ- ja elinkeinotoimistolle viipymättä.

21 §. Työ- ja elinkeinotoimiston ja kokeilun alueen yhteistyövelvoite. HE 114/2020 vp 22 §.

22 §. Valvonta. HE 87/2020 vp 23 §.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että lakiehdotukseen ei sisälly säännöstä aluehallintovirkamiehen tiedonsaantioikeudesta. Oikeudesta saada tietoa on säädettävä täsmällisesti ja tarkkarajaisesti ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan vakiintunut lausuntokäytäntö. Sääntelyn täydentämiseksi valiokunta ehdottaa, että pykälän *1 momenttiin* lisätään tiedonsaantia koskeva säännös.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että aluehallintoviraston tehtävänä ei ole tämän lain vaikuttavuuden tai muun tarkoituksenmukaisuuden arvioiminen vaan valvonta on laillisuusvalvontaa. Tämä ei käy täysin selvästi ilmi 23 §:n sanamuodosta, joten asian selkeyttämiseksi valiokunta ehdottaa, että *2 momenttia* täydennetään.

Pykälän *3 momentin* mukaan aluehallintovirasto voi velvoittaa kunnan tai kokeilun alueen noudattamaan 2 momentissa tarkoitettua määrääystä uhalla, että toiminta keskeytetään osittain tai kokonaan. Valiokunta ehdottaa, että säännöksestä poistetaan sana ”voi”. Tämä selkeyttää aluehallintoviraston toimivaltaa asiassa.

23 §. Voimaantulo. HE 114/2020 vp 24 §.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että laki työllisyyden kuntakokeilusta tulisi voimaan täydentävässä esityksessä tarkoitettujen uusien kokeilun alueiden osalta 1.3.2021 ja muilta osin 1.1.2021. Lakiehdotuksen eduskuntakäsittelyn viime vaiheessa on käynyt ilmi, että kokeilukuntiin ei vuoden alkuun mennessä todennäköisesti saada siirrettyä työ- ja elinkeinotoimistoista henkilöstöä siten, että kokeilun alueen kuntien asiakkaiden palvelut ja etuuskäsittely voitaisiin turvata kokeilun alusta lähtien. Lisäksi on käynyt ilmi, että työ- ja elinkeinotoimistojen asiakastietojärjestelmä URA:a ei saada vuoden alusta käyttöön kunnissa, mikä saattaisi aiheuttaa puutteellisia tai väärää työttömyysetuuksia koskevia ratkaisuja.

Työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa kunnille siirretään tehtäviä, jotka vaikuttavat perustuslaissa turvattuun työttömyyden aikaiseen toimeentulon turvaan. Valiokunta pitää välttämättömänä, että työvoimapolitiittien asiakkaiden perusoikeuksien turvaamiseksi kokeilun aloittamista siirretään kahdella kuukaudella, jolloin laki tulee voimaan 1.3.2021.

24 §. Siirtymäsäännös. HE 87/2020 vp 25 §.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan henkilöiden siirtäminen kokeilukuntien asiakkaiksi on tietojärjestelmien vaatimien muutostöiden vuoksi mahdollista vasta kuukauden kuluessa lain voi-

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

maantulosta. Asiakkuuksien siirtymisen sujuvuuden ja nivelvaiheen palveluiden jatkuvuuden turvaamiseksi valiokunta ehdottaa lisättäväksi pykälään uuden *1 momentin*, jolloin esityksessä ehdotetut 1—3 momentti siirtyvät pykälän 2—4 momentiksi. Uudessa 1 momentissa on esityksessä ehdotettua pykälää täsmällisemmin määritelty aikaraja, jossa asiakas siirretään kokeiluun. Lisäksi momentissa määritetään kokeilualueen kunnan johdon ja valvonnan alaiseksi siirretyn työ- ja elinkeinotoimiston virkamiehen mahdollisuus jatkaa siirrettävään henkilöön liittyviä tehtäviään työ- ja elinkeinotoimiston lukuun, kunnes siirto on tapahtunut.

2. Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 9 luvun 1 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (Uusi lakiehdotus)

9 luku. Kulukorvaus

1 §. Oikeus kulukorvaukseen. Valiokunta on edellä yleisperusteluissa esitetyn mukaisesti katsonut, että kokeilualueen kunnan asiakkaalla tulee olla oikeus kulukorvaukseen kunnan yleisen toimialansa puitteissa järjestämien ja rahoittamien työttömyysetuuden saamiseksi velvoittavien työllisyyttä tukevien palveluiden ajalta. Työnhakijoiden yhdenvertaisen aseman turvaamiseksi sääntelyä on muutettava siten, että kuntakokeilun ja työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaalla on yhdenvertainen oikeus kulukorvaukseen. Muutos ehdotetaan toteutettavaksi työ- ja elinkeinotoimistojen asiakkaiden kohdalla muuttamalla julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia. Kuntakokeilun asiakkaan oikeus toteutuisi kokeilulakiehdotuksen 10 §:n 1 momentin 3 kohdan c alakohdan nojalla.

Harkinnanvaraiseen kulukorvaukseen sovelletaan kulukorvausta koskevia julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain ja sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen säännöksiä. Ne tulevat sovellettaviksi myös kuntakokeilussa kokeilulakiehdotuksen 8 §:n 2 momentin nojalla. Harkinnanvaraisen kulukorvauksen maksamisesta säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 12 luvun 8 §:ssä ja edellä mainituissa valtioneuvoston asetuksessa. Nämäkin säännökset tulevat kuntakokeilussa sovellettaviksi kokeilulakiehdotuksen 8 §:n 4 momentin nojalla.

Valiokunta ehdottaa *3 momenttia* muutettavaksi työllisyyden edistämisen kuntakokeilun ajaksi.

Ehdotetun uuden säännöksen perusteella työ- ja elinkeinotoimisto ja kokeilualueen kunta voivat myöntää asiakkaalleen harkinnanvaraista kulukorvausta sellaiseen suunnitelmassa sovittuun palveluun osallistumisesta, joka tukee henkilön työllistymistä. Työllisyyspalvelulla tarkoitetaan palvelua, joka nykyisen tulkintakäytännön mukaan voisi olla asiakasta velvoittavaa suunnitelmassa sopimisen kautta. Palvelun tulee liittyä työllistymiseen. Sosiaali- tai terveydenhuollon alaan kuuluvan palveluun osallistumisesta harkinnanvaraista kulukorvausta ei säännöksen mukaan voida myöntää. Työttömyysturvaseuraamuksia koskevassa vakiintuneessa tulkintakäytännössä esimerkiksi huume kuntoutujien tukiryhmää, päihdekuntoutusta tai velkaneuvontaa ei ole pidetty työnhakijaa velvoittavana, vaikka palveluun osallistumisesta olisi sovittu suunnitelmassa.

Korvausta ei makseta julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 6 luvussa tarkoitettuihin työttömyysetuudella tuetuista omaehtoisista opinnoista aiheutuvista kustannuksista. Korvausta ei makseta myöskään kustannuksista, jotka aiheutuvat asioinnista paikan päällä työ- ja elinkei-

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

notoimistossa. Asioinnilla viitataan työnhakuun liittyvien tavanomaisten toimien hoitamiseen. Tavanomaisia toimia ja siten säännöksessä tarkoitettua asiointia on esimerkiksi työllistymissuunnitelman laatiminen.

Harkinnanvaraiseen kulukorvaukseen oikeuttavat palvelut eivät ole työttömyysturvalaissa määriteltyjä työllistymistä edistäviä palveluita eikä niihin sovelleta nimenomaan työllistymistä edistäviä palveluja koskevia työttömyysturvalain säännöksiä. Nämä säännökset liittyvät muun muassa palvelun ajalta maksettavaan korotettuun työttömyysetuuteen (ns. aktiivijajan korotus) sekä työmarkkinatuen rahoitusvastuun jakautumiseen valtion ja kunnan välillä.

Harkinnanvaraisen kulukorvauksen määrä on samoin kuin varsinaisen kulukorvauksen 9 euroa tai palvelun sijaintiin liittyvissä tilanteissa 18 euroa päivässä. Korvausta maksetaan enintään viideltä päivältä kalenteriviikossa ja ainoastaan päiviltä, joina palvelua järjestetään ja työnhakija osallistuu palveluun.

Harkinnanvaraisen kulukorvauksen myöntäminen edellyttää, että asiakkaalle aiheutuu välttämättömiä kustannuksia eikä asiakkaalla ole oikeutta saada palveluun osallistumisesta ns. varsinaista kulukorvausta tai muuta vastaavaa korvausta. Välttämättömiä kustannuksia olisivat esimerkiksi matkakustannukset läsnäoloa edellyttävään palveluun osallistumisesta.

Kuntouttavan työtoiminnan ajalta maksettavasta kulukorvauksesta säädetään työttömyysturvalaissa, eikä kuntouttavan työtoiminnan ajalta siten saa ehdotettua harkinnanvaraista kulukorvausta. Harkinnanvaraista kulukorvausta voidaan nykyisestä poiketen myöntää henkilöasiakkaalle, vaikka henkilö olisi työssä. Jos henkilön toimeentulo on turvattu esimerkiksi työstä saata- valla palkkatulolla, harkintaan perustuva kulukorvaus voitaisiin jättää myöntämättä.

Kulukorvausta voidaan myöntää sellaiseen palveluun osallistumisen ajalta, joka on alkanut kokeilulain voimassa ollessa. Harkinnanvarainen kulukorvaus maksetaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (1073/2012) mukaan jälkikäteen kuukausittain, ja sitä on haettava kuukauden kuluessa maksatusjakson päättymisestä. Väliaikaisen lakimuutoksen soveltamissäännöksen mukaan kulukorvausta kokeilun aikana alkaneeseen palveluun osallistumisen ajalta olisi haettava viimeistään 31.7.2023 eli kuukauden kuluessa kokeilun päättymisestä. Työ- ja elinkeinotoimisto on toimivaltainen myöntämään kulukorvausta myös kuntakokeilun asiakkaana olleelle henkilöasiakkaalle. Työnhakija voi saada kulukorvausta väliaikaisten säännösten nojalla 30.6.2023 asti. Jos kokeilun aikana alkanut palvelu jatkuisi kokeilun päättymisen jälkeen, ei asiakkaalle voitaisi myöntää kulukorvausta kokeilun jälkeiseltä ajalta. Palvelu ei myöskään velvoittaisi häntä työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä kokeilun päättymisen jälkeen.

3. Laki työttömyysturvalain 2 a luvun väliaikaisesta muuttamisesta (Uusi lakiehdotus)

2 a luku. Työvoimapolitiittisesti moitittava menettely

13 a §. Kustannukset palveluun osallistumisesta. Pykälä on uusi. Valiokunta ehdottaa väliaikaista muutosta harkinnanvaraisen kulukorvauksen maksamista koskevaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelulaista annetun lain 9 luvun 1 §:ään yleisperusteluissa ja 2. lakiehdotuksen yksi-

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

tyiskohtaisissa perusteluissa esitetyllä tavalla. Ehdotetun muutoksen takia työttömyysturvalain 2 a lukuun tulee lisätä uusi väliaikaisesti työllisyyden edistämisen kuntakokeilun ajan voimassa oleva säännös palvelun velvoittavuudesta. Pykälän mukaan palveluun osallistuminen ei velvoita työnhakijaa työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä, jos työnhakijalle aiheutuu muuhun kuin työllistymistä edistävään palveluun osallistumisesta kustannuksia eikä työ- ja elinkeinotoimisto tai kokeilun alueen kunta maksa hänelle kulukorvausta palveluun osallistumisen perusteella.

Säännös on voimassa kokeilun alusta vuoden 2023 loppuun asti. Sitä sovelletaan työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman toteuttamatta jättämiseen, palvelusta kieltäytymiseen ja palvelun keskeyttämiseen, jos palvelu on tai olisi alkanut kokeilun aikana eli viimeistään 30.6.2023. Jos henkilö aloittaa kokeilun aikana työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa sovitussa palvelussa ja palvelu jatkuu kokeilun päättymisen jälkeen, palvelu ei velvoita häntä työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä kokeilun päättymisen jälkeen, jos hänellä ei ole kokeilun ja kulukorvausta koskevan väliaikaisen säännöksen voimassaolon päätyttyä oikeutta saada osallistumisen ajalta kulukorvausta. Voimassaololla vuoden 2023 loppuun asti varmistetaan, että kokeilun aikana aloitetut palvelut ovat päättyneet.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuina ja yhdistettyinä 1. lakiehdotukseksi hallituksen esitykseen HE 87/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen ja hallituksen esitykseen HE 114/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy uudet, 2. ja 3. lakiehdotuksen. (Valiokunnan uudet lakiehdotukset)

Eduskunta hyväksyy kaksi lausumaa. (Valiokunnan lausumaehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään määräaikaisesta kokeilusta, jonka aikana kunnat järjestävät alueellaan eräitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) ja kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (1386/2010) tarkoitettuja palveluja työ- ja elinkeinotoimiston asemesta ja antavat eräitä työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitettuja työvoimapoliittisia lausuntoja työ- ja elinkeinotoimiston asemesta.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *työttömällä* henkilöä, joka ei ole työsuhteessa eikä työttömyysturvalain 2 luvussa tarkoitettulla tavalla työllisty päätoimisesti yritystoiminnassa tai omassa työssään yhdenjaksoisesti yli-kahta viikkoa ja joka ei ole mainitussa luvussa tarkoitettu päätoiminen opiskelija; työttömänä pidetään myös työsuhteessa olevaa, joka on kokonaan lomautettu tai jonka säännöllinen viikoittainen työskentelyaika on alle 4 tuntia;

2) *työnhakijalla* henkilöasiakasta, jonka työnhaku on voimassa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 1 tai 2 §:ssä säädetyllä tavalla;

3) *vieraskielisellä henkilöllä* henkilöä, joka on ilmoittanut väestötietojärjestelmästä ja **Digi- ja väestötietoviraston** varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 3 §:ssä tarkoitettuun väestötietojärjestelmään äidinkielekseen muun kielen kuin suomen, ruotsin tai saamen kielen;

4) *maahanmuuttajalla* kotoutumisen edistämisestä annetun lain 3 §:n 3 kohdassa tarkoitettua Suomeen muuttanutta henkilöä;

5) *työllistymistä edistävällä palvelulla* julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitettua työnhakuvalmennusta, uravalmennusta, työvoimakoulutusta ja työttömyysetuudella tuettua työnhakijan omaehtoista opiskelua, mainitun lain 4 luvun 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua kokeilua, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitettua työvoimakoulutusta, kotoutumisen edistämisestä annetun lain 22—24 §:ssä tarkoitettua omaehtoista opiskelua ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001) tarkoitettua kuntouttavaa työtoimintaa;

6) *työllistetyllä* työnhakijaa, jonka työnantajalle maksetaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 7 luvussa tarkoitettua palkkatukea tai jonka palkkaamisesta aiheutuviin palk-

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

kauskustannuksiin valtion virastolle tai laitokselle on osoitettu määrärahoja edellä mainitun luvun 15 §:ssä tarkoitetulla tavalla taikka henkilöasiakasta, jolle on myönnetty julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 8 luvussa tarkoitettua starttirahaa.

3 §

Kokeilualueet

Kokeilualueet ovat:

- 1) Etelä-Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimiston alueella:
 - a) Seinäjoen ja Ilmajoen muodostama kokeilualue;
 - b) Kurikan, Kauhajoen, Teuvan, Isojoen, Karijoen, Alavuden ja Soinin muodostama kokeilualue;
- 2) Etelä-Savon työ- ja elinkeinotoimiston alueella Mikkelin, Juvan, Hirvensalmen, Mäntyharjun, Kangasniemen, Puumalan ja Pertunmaan muodostama kokeilualue sekä Savonlinnan kokeilualue;
- 3) Hämeen työ- ja elinkeinotoimiston alueella Hämeenlinnan, Hattulan ja Janakkalan muodostama kokeilualue sekä Lahden, Hollolan, Asikkalan, Kärkölän ja Orimattilan muodostama kokeilualue;
- 4) Kainuun työ- ja elinkeinotoimiston alueella Hyrynsalmen, Kajaanin, Kuhmon, Sotkamon, Suomussalmen, Paltamon ja Ristijärven muodostama kokeilualue;
- 5) Keski-Suomen työ- ja elinkeinotoimiston alueella:
 - a) Jyväskylän, Laukaan, Muuramen ja Äänekosken muodostama kokeilualue;
 - b) Jämsän, Keuruun ja Saarijärven muodostama kokeilualue;
- 6) Lapin työ- ja elinkeinotoimiston alueella Rovaniemen, Tornion, Kemijärven ja Sodankylän muodostama kokeilualue;
- 7) Pirkanmaan työ- ja elinkeinotoimiston alueen kokeilualue, johon kuuluvat maakunnan kaikki 22 kuntaa;
- 8) Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimiston alueella Kokkolan, Kannuksen, Perhon, Kaustisen, Vetelin, Halsuan, Toholammen ja Lestijärven kokeilualue;
- 9) Pohjois-Karjalan työ- ja elinkeinotoimiston alueella Joensuun, Outokummun, Liperin, Polvijärven ja Kontiolahden muodostama kokeilualue;
 - ~~b) Kiteen, Lieksan, Juuan, Rääkkylän, Heinäveden, Homantsin ja Tohmajärven muodostama kokeilualue;~~
- 10) Pohjois-Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimiston alueella:
 - a) Oulun, Hailuodon, Iin, Kempeleen, Limingan, Lumijoen, Tyrnävän ja Muhoksen muodostama kokeilualue;
 - b) Raahen, Pyhäjoen ja Siikajoen muodostama kokeilualue;
 - c) Alavieskan, Kalajoen, Merijärven, Oulaisten ja Ylivieskan muodostama kokeilualue;
- 11) Pohjois-Savon työ- ja elinkeinotoimiston alueella Kuopion, Iisalmen, Lapinlahden, Siilinjärven, Sonkajärven ja Vieremän muodostama kokeilualue;
- 12) Satakunnan työ- ja elinkeinotoimiston alueella Porin, Kokemäen ja Ulvilan muodostama kokeilualue;
- 13) Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston alueella:
 - a) Espoon kokeilualue;
 - b) Helsingin kokeilualue;

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

- c) Vantaan ja Keravan muodostama kokeilualue;
- d) Porvoon kokeilualue;
- e) Hangon ja Raaseporin muodostama kokeilualue;
- 14) Varsinais-Suomen työ- ja elinkeinotoimiston alueella Salon, Marttilan ja Kosken TI:n muodostama kokeilualue sekä Turun, Laitilan, Paimion, Sauvon ja Uudenkaupungin muodostama kokeilualue.

4 §

Kokeilualueen kunnan asiakkaat

Kokeilualueen kunnan asiakkaita ovat työttömät työnhakijat, työllistettynä olevat ja työllistymistä edistävissä palveluissa olevat työnhakijat, joiden kotikunta on kyseisessä kunnassa ja jotka:

- 1) eivät täytä työttömyysturvalain 5 luvun 2 §:n 1 momentissa tai 6 §:n 1 momentissa säädettyjä ansiopäivärahan saamisen edellytyksiä; tai
- 2) ovat alle 30-vuotiaita, maahanmuuttajia tai vieraskielisiä henkilöitä.

Kokeilualueen kunnan asiakkaita ovat 1 momentissa tarkoitettuihin asiakasryhmiin kuuluvat, jotka tämän lain voimaan tullessa ovat ilmoittautuneet työttömäksi työnhakijaksi tai kokeilun aikana ilmoittautuvat työttömäksi työnhakijaksi ja jotka työ- ja elinkeinotoimisto siirtää kokeilualueen kunnan asiakkaaksi.

5 §

Asiakkuuden siirtäminen

Työ- ja elinkeinotoimisto siirtää 4 §:ssä tarkoitettuun asiakasryhmään kuuluvan henkilön sen kokeilualueen kunnan asiakkaaksi, jossa henkilöllä on kotikunta. Siirtämisestä on ilmoitettava asiakkaalle ja kokeilualueen kunnalle. Jos asiakkaan kotikunta vaihtuu kokeilun aikana, kokeilualueen kunnan on siirrettävä asiakas uuden kotikunnan perusteella toimivaltaisen kokeilualueen kunnan tai työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaaksi. Siirtämisestä on ilmoitettava asiakkaalle ja toimivaltaiselle kunnalle tai työ- ja elinkeinotoimistolle.

Työ- ja elinkeinotoimisto voi siirtää kokeilualueen kunnan asiakkaaksi myös henkilön, joka viimeistään seitsemän päivän kuluttua työnhaun käynnistämisestä tai työnhaun muutoksen ilmoittamisesta kuuluu 4 §:ssä tarkoitettuun asiakasryhmään.

Työ- ja elinkeinotoimisto voi perustellusta syystä jättää asiakkaan siirtämättä kokeilualueen kunnan asiakkaaksi asiakkaan kielellisten oikeuksien turvaamiseksi, asiakkaan kannalta epätarpeellisen asiakassuhteen välttämiseksi tai muusta perustellusta syystä.

6 §

Asiakkuuden päättymisen ja uudelleen käynnistäminen

Kokeilualueen kunnan asiakkaaksi ohjatun asiakkuuden päättymiseen sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 1 §:n 2 momentissa ja 2 §:n 3 momentissa säädetään työnhaun voimassaolon lakkaamisesta. Kokeilualueen kunnan asiakas voi tehdä

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

mainituissa lainkohdissa tarkoitetut ilmoitukset kokeilualueen kunnalle tai työ- ja elinkeinoviranomaiselle.

Jos kokeilualueen kunnan asiakkaan työnhaku on päättynyt ja henkilö kokeilun kestäessä käynnistää työnhakunsa uudelleen julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 1 §:n mukaisesti, asiakkuus jatkuu kokeilualueen kunnassa, vaikka tämän lain 4 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetty edellytykset eivät täytyisi. Kokeilualueen kunnan asiakkaana ollut henkilö voi käynnistää työhaun uudelleen myös pyytämällä sitä kokeilualueen kunnalta.

7 §

Kokeilualueen palvelujen järjestäminen ja tuottaminen

Kokeilualueen kunnilla on velvollisuus järjestää riittävästi ja asiakkaiden yhdenvertaisuuden turvaavalla tavalla tämän lain 10 §:ssä tarkoitettuja palveluja koko alueellaan työmarkkinoiden toimivuuden ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi sekä maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Palvelujen riittävyttä on arvioitava työllisyyden edistämisen kannalta ja ottaen huomioon työ- ja elinkeinoministeriön kokeilualueelle osoittama määrärahojen käyttövaltuus.

Kokeilualueeseen kuuluva kunta voi järjestää tässä laissa säädetty tehtävät itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle samaan kokeilualueeseen kuuluvalla kunnalla kuntalain (410/2015) 8 §:n 1 momentin mukaisesti. Kuntien yhteistoiminnan muodoista säädetään kuntalain 8 luvussa.

Mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 5 §:ssä säädetään palvelujen tuottamisesta ja hankkimisesta, koskee myös kokeilualueiden tarvitsemia palveluhankintoja. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, työ- ja elinkeinotoimistot sekä työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskus hankkivat sellaiset tässä laissa tarkoitetut palvelut, jotka rahoitetaan tämän lain 16 §:n nojalla valtion varoista.

8 §

Työnhakijan haastattelut ja palvelutarpeen arviointi

Kokeilualueen kunta järjestää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 4 §:ssä tarkoitetut työnhakijan haastattelut ja vastaa mainitun luvun 5 §:ssä tarkoitetuista tehtävistä työ- ja elinkeinotoimiston sijaan.

Kokeilussa kuntaan sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 3 ja 9 §:ssä säädetään työnhakijan informoisesta ja työ- ja elinkeinoviranomaisen velvollisuuksista.

9 §

Kokeilualueen kunnan suunnitelmia koskevat tehtävät

Kokeilualueen kunta hoitaa asiakkaidensa osalta työ- ja elinkeinotoimiston tehtävät, joista säädetään:

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

1) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa ja sen 2 luvun 7 §:n nojalla annetuissa säännöksissä asiakkaan työllistymissuunnitelman laatimiseksi;

2) työllistymistä edistävistä monialaisesta yhteispalvelusta annetussa laissa (1369/2014) monialaisen työllistymissuunnitelman laatimiseksi;

3) kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa aktiivintisuunnitelman laatimiseksi;

4) kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa työttömälle työnhakijalle laaditun kotoutumissuunnitelman laatimiseksi.

Kokeilualueen kunnan ja sen asiakkaan suunnitelmaan sovelletaan, mitä 1 momentissa mainituissa laeissa säädetään työ- ja elinkeinotoimiston ja sen asiakkaan laatimasta suunnitelmasta ja suunnitelman toteuttamisesta. Jos muussa laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä viitataan 1 momentissa mainitussa laissa tarkoitettuun suunnitelmaan, lakia ja säännöksiä sovelletaan kokeilualueen kunnan ja kunnan asiakkaan laatimaan 1 momentissa tarkoitettuun suunnitelmaan.

10 §

Kokeilualueen kunnan julkiset työvoima- ja yrityspalvelut

Julkisena työvoima- ja yrityspalveluna kokeilualueen kunta:

1) tarjoaa asiakkailleen julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvussa tarkoitettuja henkilöasiakkaalle suunnattuja työvälytyspalveluja, 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettuja tieto- ja neuvontapalveluja sekä 4 luvun 3 §:ssä tarkoitettua ammatinvalinta- ja uraohjausta;

2) ohjaa asiakkaansa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 2 §:ssä tarkoitettuihin asiantuntija-arviointeihin, 4 §:ssä tarkoitettuun valmennukseen ja 5 §:ssä tarkoitettuun kokeiluun sekä 5 luvussa tarkoitettuun työvoimakoulutukseen;

3) myöntää valtion lukuun julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain:

a) 7 luvussa tarkoitettua palkkatukea;

b) 8 luvussa tarkoitettua starttirahaa;

c) 9 luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua harkinnanvaraista kulukorvausta;

d) 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettuja palveluihin ja asiantuntija-arviointeihin liittyviä harkinnanvaraisia etuuksia;

4) tekee ratkaisun työnhakijan omaehtoisen työttömyysetuudella tuetun opiskelun edellytyksistä, joista säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 6 luvussa;

5) tekee ratkaisun maahanmuuttajan omaehtoisten opintojen tukemisen edellytyksistä, joista säädetään kotoutumisen edistämisestä annetun lain 22—24 §:ssä;

6) voi työ- ja elinkeinotoimiston lisäksi julkaista ja välittää tietoja avoimeksi ilmoitetuista työpaikoista työnantajan toimeksiannon mukaisesti ja esitellä työnantajalle työnhakijoita julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvun 2 §:n 1 momentin mukaisesti.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuihin palveluihin sovelletaan, mitä niistä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa, sen nojalla annetuissa säännöksissä ja kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa säädetään, ellei tässä laissa toisin säädetä. Mitä mainituissa laeissa ja säännöksissä säädetään työ- ja elinkeinotoimistosta, työ- ja elinkeinoviranomaisesta, näiden tehtävistä ja ilmoitusvelvollisuudesta työ- ja elinkeinotoimistolle, koskee kokeilualueen kuntaa sen hoidaessa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä, lukuun ottamatta, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 5 luvun 3 §:ssä säädetään opiskelijoiden valitsemisesta koulutukseen ja 5 §:ssä koulutuksen keskeyttämisestä ja keskeyttämisperusteiden ilmoittamisesta työ- ja elinkeinotoimistolle.

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

Julkisia työvoima- ja yrityspalveluita tarjotessaan kunnan on lisäksi noudatettava, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 4 ja 6—8 §:ssä säädetään työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta, maksuttomuudesta, tasapuolisuudesta ja yhdenvertaisuudesta sekä miesten ja naisten välisen tasa-arvon edistämisestä.

Kokeilun alueen kunnan tämän lain nojalla myöntämiin tukiin ja korvauksiin sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 12 luvun 8 §:ssä ja sen nojalla annetuissa säännöksissä säädetään.

11 §

Työkokeilua ja palkkatukea koskevat poikkeukset

Sen estämättä, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 9 §:ssä säädetään työkokeilua koskevan sopimuksen tekemisestä, sopimuksen tekevät kokeilun alueen kunta ja kunnan asiakas, jos työkokeilun järjestäjänä on kunta itse. Työkokeiluun ei tällöin sovelleta julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 9 §:n 2 momenttia eikä sitä, mitä mainitun pykälän 3 momentissa säädetään työkokeilun järjestäjälle asetettavista lisäehdoista ja mainitun 4 luvun 10 §:n 2 momentissa työkokeilun järjestäjän velvollisuudesta ilmoittaa poissaoloista.

Jos palkkatuen hakijana on kokeilun alueen kunta taikka palkkatuki rahoitetaan Euroopan sosiaalirahastosta, päätöksen tuen myöntämisestä tekee työ- ja elinkeinotoimisto siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 7 luvussa säädetään.

12 §

Kokeilun alueen kunnan muut tehtävät

Kokeilun alueen kunta vastaa kotoutumisen edistämisestä annetun lain 2 luvussa työ- ja elinkeinotoimiston tehtäväksi säädettyjen palvelujen ja toimenpiteiden järjestämisestä asiakkailleen työ- ja elinkeinotoimiston sijaan. Edellä tarkoitettuihin palveluihin ja toimenpiteisiin sovelletaan, mitä niistä mainitussa luvussa säädetään.

Mitä työttömyysturvalain 1 luvun 4 §:n 3 momentissa ja 11 luvun 4 §:n 1 momentissa säädetään työ- ja elinkeinotoimiston antamasta työvoimapolitiisesta lausunnosta, sovelletaan kokeilun alueen kuntaan. Kokeilun alueen kunta antaa työvoimapolitiisen lausunnon:

1) työnhakijan osallistumisesta työllistymistä edistävään palveluun ja työllistymistä edistävän palvelun sisällyttämisestä työnhakijan kanssa laadittuun tämän lain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettuun suunnitelmaan; **työvoimapolitiisesta lausunnon julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua työvoimakoulutuksesta antaa kuitenkin työ- ja elinkeinotoimisto;**

2) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 6 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua opintojen todisteellisesta keskeyttämisestä sekä mainitun luvun 5—7 §:ssä säädettyistä työttömyysetuudella tuettuun työnhakijan omaehtoiseen opiskeluun liittyvistä edellytyksistä;

3) kotoutumisen edistämisestä annetun lain 25 §:ssä tarkoitettua opiskelun tukiajasta, maahanmuuttajan velvollisuuksista sekä opintojen seurannasta ja keskeyttämisestä.

Kokeilun alueen kunnan antamaan työvoimapolitiiseen lausuntoon sovelletaan työttömyysturvalain 11 luvun 4 §:n 3 ja 4 momenttia.

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

Tarkempia säännöksiä kokeilualan kunnan työvoimapolitiittisen lausunnon antamisesta ja lausuntoon sisällytettävistä tiedoista voidaan antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

Kokeilualan kuntaan sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 9 luvun 2 §:n 4 momentin nojalla annetuissa säännöksissä säädetään kulukorvauksen määrästä ja työ- ja elinkeinotoimiston velvollisuudesta tehdä ilmoituksia ja toimittaa tietoja työttömyyskasalle tai Kansaneläkelaitokselle kulukorvauksen maksamiseen liittyen.

13 §

Kuntoutus-, koulutus- ja työntekomahdollisuuden järjestäminen

Kokeilualan kunnan asiakkaana olevalle työttömälle työnhakijalle, jonka oikeus palkansaajan työttömyyspäivärahaan päättyy enimmäisajan johdosta hänen täytettyään 57 vuotta, mutta ennen kuin hän täyttää 60 vuotta, on turvattava mahdollisuus työllistymistä edistävään kuntoutukseen tai työvoimakoulutukseen.

Kokeilualan kunnan tulee tarjota 60 vuotta täyttäneelle asiakkaanaan olevalle työttömälle työnhakijalle mahdollisuus työttömyysturvalaissa tarkoitettuun työllistymistä edistävään palveluun tai palkkatuetuun työhön muun työnantajan kuin kunnan palveluksessa ennen kuin hänen oikeutensa palkansaajan työttömyyspäivärahaan päättyy enimmäisajan takia.

Jos 1 tai 2 momentissa tarkoitettu työtön työnhakija ei työllisty avoimille työmarkkinoille eikä hänelle voida tarjota soveltuvaa työttömyysturvalaissa tarkoitettua työllistymistä edistävää palvelua, kuntoutusta tai palkkatuetta työtä muun kuin kunnan palveluksessa, kunnan on järjestettävä hänelle työntekomahdollisuus kuuden kuukauden ajaksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 11 luvun 1 ja 2 §:n mukaisesti.

Kokeilualan kunnan tämän pykälän nojalla järjestämään työllistymistä edistävään palveluun ja työhön sovelletaan, mitä työttömyysturvalain 5 luvun 4 a §:ssä sekä 6 luvun 8 ja 9 §:ssä säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 11 luvun 1 §:n perusteella järjestetystä työllistymistä edistävästä palvelusta ja työstä. Lisäksi kokeilualan kuntaan sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 11 luvun 1 §:n nojalla annetuissa säännöksissä säädetään työ- ja elinkeinotoimistosta.

14 §

Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän käyttö

Kokeilualan kunnan on käytettävä tässä laissa tarkoitettujen tehtävien järjestämisessä ja tuottamisessa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvun 1 §:ssä tarkoitettua asiakastietojärjestelmää mainitun luvun 3 §:ssä säädettyjen tietojen käsittelemiseksi.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus voi myöntää kokeilualan kunnan hakemuksesta sen henkilöstöön kuuluvalle virkamiehelle käyttöoikeuden asiakastietojärjestelmään, jos se on välttämätöntä tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi. Käyttöoikeus voidaan myöntää, jos tässä laissa tarkoitettavat tai tässä laissa tarkoitettuihin palveluihin, tukiin tai asiakasprosesseihin liittyvät valvonta-, kehittämis-, seuranta-, tilastointi-, ennakointi- tai ohjaustehtävät muodostavat vähintään puolet käyttöoikeuden hakijan tehtäväkuvasta, eikä asiakastietojen käyttötarve ole satunnaista eikä harvinaista. Tietojärjestelmään tallennettujen henkilötietojen käsittelystä säädetään luonnollis-

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

ten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus), jäljempänä yleinen tietosuojasetus ja tietosuojalainsäädännössä (1050/2018).

Kokeilun alueen kunnan virkamiehen käyttöoikeuden muuttamiseen ja poistamiseen sovelletaan, mitä työ- ja elinkeinotoimiston virkamiehen käyttöoikeuden muuttamisesta ja poistamisesta säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvun 5 a §:ssä.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvun 6 §:ssä säädetään työnhakijaa koskevien tietojen luovuttamisesta työnantajalle työnhakijan kirjallisella suostumuksella.

15 §

Kokeilun alueen kunnan asiakkaana olevan työttömän työnhakijan velvollisuudet

Kokeilun alueen kunnan asiakkaana olevan työttömän työnhakijan yleisenä velvollisuutena on:

- 1) hakea työtä ja koulutusta;
- 2) osallistua kokeilun alueen kunnan järjestämiin työnhakijan haastatteluihin;
- 3) osallistua 9 §:n 1 momentissa tarkoitettua suunnitelmaa laatimiseen ja tarkistamiseen;
- 4) toteuttaa hänen kanssaan laadittua 9 §:n 1 momentissa tarkoitettua suunnitelmaa ja ilmoittaa suunnitelmassa sovitussa määräajassa ja sovitulla tavalla kokeilun alueen kunnalle, miten hän on toteuttanut suunnitelmaa;
- 5) hakeutua ja osallistua 9 §:n 1 momentissa tarkoitettua suunnitelmassa sovituihin palveluihin, jotka tukevat hänen työnhakuaan ja edistävät hänen työmarkkina-avalmiuksiaan ja työllistymistään.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua velvollisuutta ja 4 kohdassa tarkoitettua ilmoitusvelvollisuutta laiminlyötiin sovelletaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 1 §:n 2 momenttia. Muilta osin 1 momentissa tarkoitettujen velvollisuuksien vastaisen menettelyn vaikutuksesta henkilön oikeuteen saada työttömyysetuutta säädetään työttömyysturvalain 2 luvun 14 §:n 3 momenttia sekä 2 a luvun 9—11, 13 a ja 14 §:ää. Mitä työttömyysturvalain 2 a luvun 11 §:n 1 momentissa säädetään työ- ja elinkeinotoimistosta, sovelletaan kokeilun alueen kuntaan. Kokeilun alueen kunnan asiakkaana kotoutumisen edistämistä annetun lain 9 §:ssä tarkoitettuun alkukartoitukseen saapumatta jättämiseen ja alkukartoituksesta kieltäytymiseen sovelletaan työttömyysturvalain 2 a luvun 9, 10 ja 14 §:ää.

Kokeilun alueen kunnan tarjoamasta työstä kieltäytymiseen sekä kokeilun alueen kunnan järjestämästä työttömyysturvalain 2 a luvun 12 §:ssä tarkoitettua palvelusta kieltäytymiseen ja palvelun keskeyttämiseen sovelletaan, mitä mainitussa luvussa säädetään työ- ja elinkeinotoimiston tarjoamasta työstä kieltäytymisestä, palvelusta kieltäytymisestä ja palvelun keskeyttämisestä. Kokeilun alueen kunnan asiakkaana tämän lain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettua suunnitelmaa laatimiseen tai tarkistamiseen ja suunnitelman toteuttamiseen laiminlyötiin sovelletaan työttömyysturvalain 2 luvun 14 §:n 3 momenttia sekä 2 a luvun 9—11, 13 a ja 14 §:ää. Mitä työttömyysturvalain 2 a luvun 11 §:n 1 momentissa säädetään työ- ja elinkeinotoimistosta, sovelletaan kokeilun alueen kuntaan. Kokeilun alueen kunnan asiakkaana kotoutumisen edistämistä annetun lain 9 §:ssä tarkoitettuun alkukartoitukseen saapumatta jättämiseen ja alkukartoituksesta kieltäytymiseen sovelletaan työttömyysturvalain 2 a luvun 9, 10 ja 14 §:ää.

Kokeilun alueen kunnan asiakkaana työstä kieltäytymiseen ja kokeilun alueen kuntaan sovelletaan, mitä työttömyysturvalain 2 a luvun 4 §:n nojalla annetuissa säännöksissä säädetään työnhakijan työstä kieltäytymisen ajankohdasta ja työ- ja elinkeinotoimistosta.

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

16 §

Valtion rahoitus kokeilualueille

Tässä laissa tarkoitetut palvelut maksetaan valtion talousarviosta työllisyyden edistämiseen ja työttömyyden torjuntaan tarkoitetusta määrärahasta (*työllisyysmäärärahat*) ja työttömyysetuusmäärärahasta talousarviossa myönnettyjen määrärahojen rajoissa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus määrittelee kiintiön, johon asti kokeilualueella on käyttövaltuus. Ennen käyttövaltuuden antamista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on kuultava kokeilualuetta.

Mitä valtion talousarviosta annetussa laissa (423/1988) säädetään määrärahan käyttämisestä, koskee kokeilualuetta sen käyttäessä valtion määrärahoja.

Työllisyysmäärärahojen kohdentamisesta erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen tukemiseksi säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 5 §:n 1 momentissa.

17 §

Tiedonsaantioikeus, palvelun epääminen ja muutoksenhaku

Kokeilualueen kuntaan sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain:

1) 12 luvun 6 §:n 1 momentissa säädetään työ- ja elinkeinotoimiston tiedonsaantioikeudesta, 2 momentissa julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tuottajan oikeudesta saada tietoja työ- ja elinkeinotoimistolta ja 4 momentissa tietojen luovuttamisesta;

2) 12 luvun 7 §:n 1 momentin 1, 2 ja 4 kohdassa sekä 2 momentissa säädetään julkisen työvoima- ja yrityspalvelun epäämisestä.

Kokeilualueen kunnan tekemään päätökseen ja ratkaisuun sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 14 luvussa säädetään muutoksenhausta ja muutoksenhaun rajoituksista sekä oikaisuvaatimuksen ja valituksen vaikutuksesta päätöksen täytäntöönpanoon. Muutoksenhausta Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan työvoimapolitiittisen lausunnon perusteella antamaan päätökseen säädetään työttömyysturvalaissa.

18 §

Vastuu asiakastietojen käsittelystä

Kokeilualueen kunta on yleisen tietosuoja-asetuksen 28 artiklassa tarkoitetussa käsittelijän vastuussa henkilötietojen käsittelystä työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmässä kokeilun soveltamisen ajan. Kokeilualueen kunnan on viipymättä ilmoitettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskukselle julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvun 5 a §:ssä tarkoitetusta käyttöoikeuden poistamisen tai muuttamisen perusteesta.

Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmästä, sen rekisterinpitäjistä, henkilöasiakasrekisteriin tallettavista tiedoista ja asiakastietojärjestelmän käytöstä säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvussa.

Virkamies, jolle on myönnetty käyttöoikeus työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään, saa käsitellä vain sellaisia asiakastietojärjestelmään talletettuja tietoja, jotka ovat välttä-

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

mättömiä hänen tehtäviensä hoitamiseksi ja vain siten kuin hänen tässä laissa tarkoitettujen tehtäviensä hoitamiseksi on välttämätöntä.

Mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 25 kohdassa säädetään työhallinnon asiakkaita koskevien tietojen salassapidosta, koskee kokeilualueiden kuntien tässä laissa tarkoitettujen asiakkaiden tietoja.

19 §

Työ- ja elinkeinotoimiston virkamiehen siirtäminen kokeilualueelle

Työ- ja elinkeinotoimiston virkamiehiä voidaan siirtää työskentelemään 3 §:ssä tarkoitetun kokeilualueen kunnan johdon ja valvonnan alaisena tässä laissa tarkoitetuissa kokeilualueen kunnan toimivaltaan kuuluvissa tehtävissä noudattaen valtion virkamieslain (750/1994) 20 §:ää.

20 §

Kokeilualueen kunnan ja sen asiakkaan tiedonantovelvollisuus

Kokeilualueen kunnan asiakkaan velvollisuuteen antaa tietoja kokeilualueen kunnalle sovelletaan, mitä työttömyysturvalain 11 luvun 2 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään tietojen ilmoittamisesta työ- ja elinkeinotoimistolle.

Kokeilualueen kunnan on **viipymättä** ilmoitettava työ- ja elinkeinotoimistolle tarpeelliset tiedot työttömyysturvalain 1 luvun 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun työvoimapolitiittisen lausunnon antamista varten.

21 §

Työ- ja elinkeinotoimiston ja kokeilualueen yhteistyövelvoite

Kokeilualueen työ- ja elinkeinotoimiston ja kokeilualueen kuntien on perustettava tasavertaiseen kumppanuuteen perustuva yhteistyöelin, joka sovittaa yhteen ja seuraa alueen työllisyyden edistämisen kokonaisuutta. Saman työ- ja elinkeinotoimiston alueella toimivilla kokeilualueilla voi olla yhteinen toimielin.

Yhteistyöelimen kokoonpanosta ja yhteistyön osa-alueista voidaan antaa tarkempia säännöksiä työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

22 §

Valvonta

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto valvoo työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämiskoikeilua kaikilla kokeilualueilla. Mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvun 5 §:n 1 momentissa säädetään työ- ja elinkeinoministeriön virkamiehen käyttöoikeudesta työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään, sovelletaan myös aluehallintoviraston virkamieheen. **Aluehallintovirastolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä ja maksutta kokeilualueelta, kokeilualueen kunnalta, työ- ja elinkeinotoimistolta, elinkeino-, liikenne- ja ympä-**

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

ristökeskukselta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskukselta tiedot, jotka ovat välttämättömiä valvonnan suorittamiseksi.

Jos kokeilualueilla havaitaan tässä laissa tarkoitettujen palvelujen järjestämisessä olennaisia puutteita taikka toiminta muutoin on lain vastaista, aluehallintovirasto voi antaa määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava.

Aluehallintovirastolla on toimivalta velvoittaa kunta tai kokeilualue noudattamaan 2 momentissa tarkoitettua määräystä uhalla, että toiminta keskeytetään osittain tai kokonaan. Jos aluehallintovirasto määrää kokeilun keskeytettäväksi osittain tai kokonaan, tässä laissa tarkoitettu kunnan järjestämisvastuu ja toimivalta lakkaavat aluehallintoviraston määräystä vastaavalta osin.

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Aluehallintoviraston päätöstä toiminnan keskeyttämisestä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Jos valvonnan yhteydessä todetaan, että kunta tai kokeilualue on tämän lain mukaista toimintaa järjestäessään tai toteuttaessaan menetellyt virheellisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, aluehallintovirasto voi antaa kunnalle tai kokeilualueelle taikka virheellisestä toiminnasta vastuussa olevalle virkamiehelle huomautuksen vastaisen toiminnan varalle.

Tässä pykälässä tarkoitettuun aluehallintoviraston antamaan huomautukseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Aluehallintoviraston tulee ilmoittaa työ- ja elinkeinoministeriölle käynnissä olevista valvontamenettelyistä.

23 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2021 ja on voimassa 30 päivään kesäkuuta 2023. ~~Sen 3 §:n 1 kohdan b alakohta, 5 kohdan b alakohta, 9 kohdan b alakohta, 10 kohdan e alakohta sekä 13 kohdan d ja e alakohta tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä maaliskuuta 2021.~~

24 §

Siirtymäsäännös

Lain 4 §:ssä tarkoitettu henkilö, jonka työnhaku työ- ja elinkeinotoimistossa on alkanut viimeistään 28 päivänä helmikuuta 2021, on siirrettävä kokeilualueen kunnan asiakkaaksi viimeistään 31 päivänä maaliskuuta 2021. Näissä tilanteissa kokeilualueen kunnan toimivalta alkaa tässä laissa tarkoitettulla tavalla, kun se on saanut työ- ja elinkeinotoimistolta 5 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen. Työ- ja elinkeinotoimiston virkamies, joka on siirretty työskentelemään kokeilualueen kunnan johdon ja valvonnan alaisena, jatkaa kokeilualueen kunnan asiakkaaksi siirrettävään henkilöön liittyviä tehtäviään työ- ja elinkeinotoimiston lukuun siihen asti, kun kunta on saanut 5 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen.

Tämän lain voimaan tullessa vireillä oleviin etuuksiin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Jos työttömälle työnhakijalle on laadittu työllistymissuunnitelma tai sitä korvaava suunnitelma ennen hänen ohjaamistaan kunnan asiakkaaksi, suunnitelma velvoittaa asiakasta ja kuntaa sii-

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

hen saakka, kunnes se on tarkistettu. Kunnan asiakkaaksi siirtyneen työnhakijan tulee ilmoittaa suunnitelmassa sovittujen toimien toteutumisesta kunnalle.

Asiakkaiden ohjaaminen kokeiluun päättyy 31 päivänä maaliskuuta 2023.

Valiokunnan uudet lakiehdotukset

2.

Laki

julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 9 luvun 1 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan väliaikaisesti julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 9 luvun 1 §:n 3 momentti seuraavasti:

9 luku

Kulukorvaus

1 §

Oikeus kulukorvaukseen

Työ- ja elinkeinotoimisto voi myöntää kulukorvausta henkilöasiakkaalle:

- 1) joka osallistuu työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa sovittuun työllistymistä tukevaan palveluun; tällaisena palveluna ei pidetä asiointia työ- ja elinkeinotoimistossa eikä 6 luvussa tarkoitettua työnhakijan omaehtoista työttömyysetuudella tuettua opiskelua;
- 2) jolle palveluun osallistumisesta aiheutuu välttämättömiä kustannuksia; ja
- 3) jolla ei ole oikeutta kulukorvaukseen 1 momentin perusteella eikä oikeutta vastaavaan korvaukseen palveluun osallistumisesta aiheutuvista kuluista muun lain nojalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 30 päivään kesäkuuta 2023.

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

Tätä lakia sovelletaan kulukorvauksen myöntämiseen sellaisen palvelun ajalta, joka on alkanut tämän lain voimassa ollessa, jos kulukorvausta on haettu viimeistään 31 päivänä heinäkuuta 2023. Oikeus kulukorvaukseen voi jatkua 30 päivään kesäkuuta 2023 asti.

3.

Laki

työttömyysturvalain 2 a luvun väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään työttömyysturvalain (1290/2002) 2 a lukuun väliaikaisesti uusi 13 a § seuraavasti:

2 a luku

Työvoimapoliittisesti moitittava menettely

13 a §

Kustannukset palveluun osallistumisesta

Henkilöllä on 11 §:ssä tarkoitettu pätevä syy jättää toteuttamatta työllistymissuunnitelmaa tai sitä korvaavaa suunnitelmaa siltä osin, kun suunnitelmassa on sovittu osallistumisesta muuhun kuin työllistymistä edistävään palveluun, sekä 13 §:ssä tarkoitettu pätevä syy kieltäytyä muuhun kuin työllistymistä edistävään palveluun osallistumisesta ja keskeyttää tällainen palvelu, jos hänelle aiheutuu palveluun osallistumisesta välttämättömiä kustannuksia eikä hänelle makseta julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 9 luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua kulukorvausta tai vastaavaa korvausta muun lain nojalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2023. Työnhakijan menettelyyn, joka on tapahtunut ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tätä lakia sovelletaan työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman toteuttamatta jättämiseen, palvelusta kieltäytymiseen ja palvelun keskeyttämiseen, jos palvelu on tai olisi alkanut viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2023.

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee säännökset, jotka mahdollistavat työllisyyden kuntakokeilun kokeilualueen kunnan asiakkaan siirtämisen perustellusta syyistä työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaaksi, ja antaa niitä koskevan esityksen eduskunnalle mahdollisimman pian.*
2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tarvittavat säännökset työttömyysturvatehtävien hallituksen esityksissä (HE 87/2020 vp ja HE 114/2020 vp) ehdotettua laajemmaksi siirtämiseksi työ- ja elinkeinotoimistoilta kokeilualueen kunnille ja antaa niitä koskevan esityksen eduskunnalle mahdollisimman pian.*

Helsingissä 3.12.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anna Kontula vas
varapuheenjohtaja Katja Taimela sd
jäsen Kim Berg sd
jäsen Bella Forsgrén vihr (osittain)
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Antti Kurvinen kesk (osittain)
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Jukka Mäkynen ps (osittain)
jäsen Anders Norrback r
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Arto Satonen kok
jäsen Ruut Sjöblom kok
jäsen Riikka Slunga-Poutsalo ps
jäsen Sofia Virta vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjaana Kinnunen

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp
Vastalause 1

VASTALAUSE 1

Perustelut

Kuntakokeilun järjestäjä

Hallituksen esitys työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta on itsessään kannatettava. Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan oteta huomioon kuntalain (410/2015) 8 §:n mahdollisuuksia järjestää palveluita parhaaksi katsomallaan tavalla riittävässä määrin.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan osa kokeilusta kiinnostuneista kunnista toivoisi, että kokeilu olisi mahdollista siirtää myös kuntayhtymän järjestettäväksi. Saadun selvityksen perusteella on hallituksen esityksessä olevaa säännöstä täsmennettävä, jotta myös kuntayhtymä voi toimia kokeilusta vastaavana toimijana. Tämän lisäksi on tarpeen tehdä muutossäännös työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annettuun lakiin (1369/2014), jotta myös kuntayhtymän virkamiehellä on tarvittava mahdollisuus asiakasrekisterin käyttöön.

Hallituksen esitystä on tarpeellista täsmentää, jotta kunnat voivat järjestää kokeilulaisissa säädetyt tehtävät siten, että ne voivat sopia järjestämisvastuun siirtämisestä myös kokeilualueeseen kuuluvalla kuntayhtymälle.

Kokeilun voimaantulo

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että työllisyyden kuntakokeilua koskeva laki tulisi voimaan 1.1.2021 alkaen. Kokeiluun valikoituneet kunnat ovat käytännössä jo aloittaneet valmistautumisen kuntakokeilun toimeenpanemiseksi. Käytännössä tämä on tarkoittanut resursointia niin henkilöstön palkkaamiseen, tila- ja vuokratuloihin, tietojärjestelmiin kuin muihin toimintoihin.

Mikäli kuntakokeilun voimaantuloa siirretään, on perusteltua, että valtio korvaa täysimääräisesti kunnille kokeiluun valmistautumisesta aiheutuneet kustannukset heti vuoden alusta alkaen. Ei ole perusteltua, että kokeilun aloitusajankohtaa siirretään aiemmin ilmoitetusta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 1. lakiehdotuksen 7 §:n 2 momentti muutettuna (*Vastalauseen muutosehdotus*),

että hyväksytään uusi 4. lakiehdotus (*Vastalauseen uusi lakiehdotus*) ja

että hyväksytään yksi lausuma (*Vastalauseen lausumaehdotus*).

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp
Vastalause 1

Vastalauseen muutosehdotus

1. lakiehdotus

7 §

Kokeilualan palvelujen järjestäminen ja tuottaminen

(1 mom. kuten TyVM)

Kokeilualueeseen kuuluva kunta voi järjestää tässä laissa säädetty tehtävät itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle samaan kokeilualueeseen kuuluvalla kunnalla tai kuntayhtymälle kuntalain (410/2015) 8 §:n 1 momentin mukaisesti. Kuntien yhteistoiminnan muodoista säädetään kuntalain 8 luvussa.

(2 mom. kuten TyVM)

Vastalauseen uusi lakiehdotus

4.

Laki

työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain (1369/2014) 9 §:n 4 momentti sellaisena kuin se on laissa 448/2020 seuraavasti:

9 §

Monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteri

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus voi myöntää käyttöoikeuden monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriin työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan, kuntayhtymän tai Kansaneläkelaitoksen hakemuksesta. Käyttöoikeus voidaan myöntää työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan, kuntayhtymän tai Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevalle virkamiehelle, joka hoitaa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Virkamies, jolle on myönnetty käyttöoikeus, saa salassapitosäännösten estämättä hakea ja käyttää asiakasrekisteriin talletettuja tietoja, jos se on tarpeen asiakaspalvelun järjestämiseksi.

**Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp
Vastalause 1**

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kuntakokeilun voimaantulon siirtymisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisen kunnille täysimääräisesti.

Helsingissä 3.12.2020

Arto Satonen kok

Ruut Sjöblom kok

Rami Lehto ps, yhtyy vastalauseeseen lausumaehdotuksen osalta

Riikka Slunga-Poutsalo ps, yhtyy vastalauseeseen lausumaehdotuksen osalta

Jukka Mäkyne ps, yhtyy vastalauseeseen lausumaehdotuksen osalta

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp Vastalause 2

VASTALAUSE 2

Perustelut

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää työllisyyden edistämiseksi järjestettävien palveluiden uudistamista perusteltuna. Erityisesti nuorisotyöttömyys ja ikääntyneiden työttömyys ovat olleet viime aikoina kasvussa ja muodostavat vakavan yhteiskunnallisen ongelman. Mikäli nuori ei pääse kunnolla työuransa alkuun, hänen työnsaantinsa tulevaisuudessa vaikeutuu ja syrjäytymisriski kasvaa. Nuorten syrjäytymisestä aiheutuu yhteiskunnalle mittavat kustannukset, ja kysymyksessä on nuoren itsensä kannalta inhimillinen tragedia. Nuorisotyöttömyyden torjuntaan tarvitaan kinn yhteiskunnalta nykyistä tehokkaampia ja vaikuttavampia toimenpiteitä.

Luonteeltaan hieman erilainen ongelma koskee ikääntyneitä työttömiä. Työurien pidentäminen on tärkeä yhteiskunnallinen tavoite, mutta samaan aikaan usein yt-neuvotteluissa nimenomaan ikääntyneet työntekijät joutuvat lähtemään. Ikääntyneiden työttömien työllistyminen uudelleen vaikeutuu merkittävästi, jos he joutuvat olemaan pidempään pois työstä. Heidän työuransa jatkumisen varmistamiseksi on ensiarvoisen tärkeää, että he saavat tarvitsemansa palvelut työvoimaviranomaisilta viivytyksettä ja heidän työllistymiseensä panostetaan erityisesti.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kiinnittää huomiota julkisuudessa esiintyneisiin suunnitelmiin, joissa hallitus on väläyttänyt ns. eläkeputken heikentämistä nykyisestään tai poistamista kokonaan. Toteutuessaan tämä johtaisi ikääntyneiden työttömien aseman merkittävään heikkenemiseen. Sen lisäksi, että hallituksen tulisi asettaa ikääntyneiden työttömien työllistäminen etusijalle pyrkimyksissään pidentää työuria, perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että hallituksen tulisi myös selvittää ja poistaa lainsäädännöstä sellaiset tekijät, jotka tällä hetkellä heikentävät työntekijöiden kiinnostusta työllistyä ja pitää töissä varttuneempia työntekijöitä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä sellaisiin seikkoihin, jotka lisäävät varttuneempien työntekijöiden työllistämistä aiheuttavia kustannuksia suhteessa nuorempiin henkilöihin. Yhteiskunnan kokonaisedun kannalta on välttämätöntä estää ikäsyrjintä työmarkkinoilla ja antaa ikääntyneille työttömille kaikki mahdollinen tuki, jotta he voisivat työllistyä uudelleen ja jatkaa työuraansa eläkeikään asti.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä korostaa, että ikääntyneiden työttömien kohdalla erityistä huomiota tulee kiinnittää kunkin työttömän yksilöllisen työkyvyn arviointiin, ja siinä tilanteessa, kun työkyky on merkittävästi heikentynyt, ikääntyneelle työttömälle on mahdollistettava kunniallinen siirtymä eläkkeelle ilman nöyryytyksiä tai kyykyttämistä vaikuttavaa byrokratiaa. Tämä mahdollistaa työvoimapolitiittisten resurssien kohdentamisen niihin työttömiin, joilla on paremmat edellytykset työllistyä. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä vastustaa eläkeputken heikentämistä tai poistamista erityisesti siltä osin, kun kyse on ikääntyneistä työttömistä, joille yhteiskunta ei kykene tarjoamaan parempia vaihtoehtoja. Joka tapauksessa olisi tärkeää, että kuntakokeiluun pääsisivät kokeilukunnissa jo 55-vuotiaat työttömät.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä huomauttaa, että järjestettäessä esitetyn kaltaista kuntakokeilua olisi ensiarvoisen tärkeää määritellä kokeilun tavoitteet ja vaikutusten arviointikriteerit jo etukäteen huolella. Mittarointi ja vaikutusarviot tulee tehdä jo kokeilun aikana siten, että niistä on hyötyä pysyvän mallin käyttöönoton kannalta. On kestävämpää, jos pysyvää mallia ei saada ai-

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp Vastalause 2

kaan tälläkään hallituskaudella, vaan seuraavalla hallituskaudella aloitetaan taas uusi kokeilu. Keskeisinä ongelmina perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää kokeilussa sitä, että esitetyssä muodossaan kokeilun ulkopuolelle jäävä vertailujoukko on liian pieni; jotta vaikutusarviointeja voitaisiin tehdä ja kokeilun työllisyysvaikutuksia arvioida, kokeiluun osallistuvilla kunnilla tulisi olla määriteltynä olosuhteiltaan riittävän samankaltaiset vertailukunnat. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä paheksuu myös lainvalmistelun tasoa ja aikataulua, koska kiireen seurauksena valiokuntien asiantuntijakuulemisissa tunnistettuja, tarpeellisia muutoksia lakien sisältöön ei ole mahdollista tehdä ennen kokeilun aloittamista, vaan lakeja joudutaan korjaamaan jälkikäteen. Erityisen ongelmallista on epätietoisuus työ- ja elinkeinotoimistojen ja kuntien välillä siirtyvistä henkilöistä sekä kunnilta vaadittavasta rahoituksesta.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kannattaa lakiesitysten hyväksymistä valiokunnan mietinnön mukaisesti kuitenkin siten muutettuna, että 1. lakiesityksen 4 ja 13 §:n osalta kokeiluun otetaan mukaan 55—60-vuotiaat työttömät.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 1. lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentti ja 13 §:n 1 momentti muutettuna. (*Vastalauseen muutosehdotukset*)

Vastalauseen muutosehdotukset

1. lakiehdotus

4 §

Kokeilualan kunnan asiakkaat

Kokeilualan kunnan asiakkaita ovat työttömät työnhakijat, työllistettynä olevat ja työllistymistä edistävissä palveluissa olevat työnhakijat, joiden kotikunta on kyseisessä kunnassa ja jotka:

- 1) eivät täytä työttömyysturvalain 5 luvun 2 §:n 1 momentissa tai 6 §:n 1 momentissa säädettyjä ansiopäivärahan saamisen edellytyksiä; tai
- 2) ovat alle 30-vuotiaita, **55—60-vuotiaita**, maahanmuuttajia tai vieraskielisiä henkilöitä.
(2 mom. kuten TyVM)

13 §

Kuntoutus-, koulutus- ja työntekomahdollisuuden järjestäminen

Kokeilualan kunnan asiakkaana olevalle työttömälle työnhakijalle, jonka oikeus palkansaajan työttömyyspäivärahaan päättyy enimmäisajan johdosta hänen täytettyään **55** vuotta, mutta en-

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2020 vp
Vastalause 2

nen kuin hän täyttää 60 vuotta, on turvattava mahdollisuus työllistymistä edistävään kuntoutukseen tai työvoimakoulutukseen.

(2—4 mom. kuten TyVM)

Helsingissä 3.12.2020

Rami Lehto ps

Riikka Slunga-Poutsalo ps

Jukka Mäkyne ps